Q. D. B. V.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

VOMICÆ PULMONIS ET VICINARUM GLANDULARUM LÆTA TRISTIAQUE EXEMPLA

EXHIBENS

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. WILHELMO HENRICO

DUCE SAXONIÆ JULIACI CLIVIÆ MONTIUM ANGARIÆ AC WESTPHALIÆ &c. &c.

SUB PRAESIDIO

JO. HADRIANI SLEVOGTII

HEREDITARII IN Ober-Roßla

MED. D. ANAT. CHIR. ET BOT. P. P. ITEMQUE MED. DUC. SAX.

PATRONI PRÆCEPTORIS AC PROMOTORIS SUI VENERANDI

PRO LICENTIA

SUMMOS IN MEDICINA HONORES ET PRIVILEGIA

MORE MAIORUM CAPESSENDI

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQUISITIONI SISTIT

CHRISTOPHORUS GRANZIN

WRISBERGHOLZENSIS HILDESIUS

IN ACROATERIO MAIORI HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

D. XXII DECEMBRIS ANNO MDCCVIII.

JENÆ TYPIS PAULI EHRICHII.

31

PERILLVSTRI VIRO

RVDOLPHO JOANNI DE WRISBERGEN

DOMINO IN WRISBERGHOLZEN BOLZVM BRVNCKENSEN ET WESTLEM

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI ELECTORIS HANNOVERANI

GEORGII LVDOVICI

DVCIS BRVNSWIC. ET LVNEBVRG.

DOMINI MEI CLEMENTISSIMI

CONSILIARIO STATVS GRAVISSIMO

ET

IN CAMERA IMPERIALI WETZLARIENSI

LEGATO EMINENTISSIMO

DOMINO ET PATRONO MEO GRATIOSISSIMO

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

IN GRATI ANIMI PRO INNVMERIS BENEFICIIS TESTIMONIVM

VLTERIOREMQVE MEI COMMENDATIONEM

SVBMISSA MENTE

D. D. D.

CHRISTOPHORVS GRANZIN, Ddus.

PROOEMIVM.

QVandoquidem, verbis Fernelii, libr. 5, c. 10, de Part. morb. & ſympt. *VOMICA PVLMONIS latens & inprimis abditum vitium eſt, ſæpe nec laboranti nec Medico notum, quo laborans ipſe nec conſueta munia intermittit, nec ſe morbo teneri putat, cauſamque interitus ſui neſciens intus gerit ſub pectore; neque pauci inopinato e vivis horæ quadrante erepti ſunt, in quibus disſectis non alia mortis cauſa comparuit, quam repentina vomicæ disruptio in pulmonibus, e qua pus in cordis arcem penetraverat, ipſius vim extingvens atque obruens;* & *duo Medici percelebres nec febre, nec inappetentia, nec alio ullo ſymptomate impendentem ſibi diem vitæ ſupremum præſenſerunt:* ideo operæ pretium viſum fuit, loco SPECIMINIS INAVGVRALIS, quod, ex decreto gratioſiſſimæ Facultatis Medicæ, in præſentiarum publico a nobis dari debet, ob-

ſcuri hujus mali indolem, cauſas & curationem in lucem protrahere. Quod ipſum, ut proſpere & in langventium certam, citam, tutamque ſalutem ſuccedat, devotis precibus ſanctiſſimum ſalutis Fontem imploramus.

§ I.

VOMICAM a *vomendo*, quod pus evomat, a Neuhuſio, in Synopſi etymol. dictam, Baſil. Faber, in Lexico, *tumorem excreſcentem cum ſuppuratione*, ein Geſchwär/ nimis generaliter appellat. Quamvis enim apud Plinium, libr. 20, c. 12 & 20, l. 22, c. 17, l. 24, c. 9, aliisque in locis, promiſcue *exulcerationem* aliquam ſignificare videatur; apud Medicos tamen peculiarem ulceris ſpeciem, *humoris ſcilicet*, ſecundum Foeſium, Oeconomiæ Hippocratis p. 118, *ſpatio aliquo concluſi, ſuppurationem & in pus converſionem* notare ſolet.

§ II. In qua ſignificatione cum nullum apud Latinos ſibi ſimilem vocem ſingularem habeat, ad Græcos abeundum eſt. Ubi equidem ſunt, qui per ἐκπύημα & ἐκπύησιν *vomicam* & *copioſam puris, a tumore quodam, præſertim phlegmone rupto, collectionem, abſceſſumque cum ſuppuratione* Hippocratem intellexiſſe, ex Coac. prænot. text. 630, p. 220, editionis Foeſianæ, cui in Lindeniana tom. 1, p. 588, cap. 6, § 81, reſpondet, nec non Sect. 7, Aph. 20 & 22 probare, ideoque ibi Græca iſta nomina Latino *ſynonyma* eſſe volunt. Enimvero ſicut prior ex allegatis locis non niſi *dolentis ſedis*, alter *eryſipelatis*, & tertius *partium circa ventrem a diuturno dolore ſuppurationis prognoſin exponit*, neuter vero *copioſi puris* aut *abſceſſus vomicæque* mentionem facit: ita producta voca-

bula nonniſi ejusdem cum ἕλκει, *ulcere*, valoris eſſe, ex plurimis Hippocratis textibus nullo negotio probari poteſt.

§ III. Opus igitur eſt, ut, pro tuenda ſubſtantivorum horum ſynonymica ſignificatione, verbo ἐκπυέειν, (unde ea veniunt) quod in genere *ad ſuppurationem ducere, in pus convertere, notat*, in ſpecie *vomicas* quoque *excitandi* ſenſum, cum Foeſio, Oecon. l. c. tribuamus. Cum enim Cornelium Celſum id ipſum feciſſe videamus, ubi integrum ex Prænotionibus locum, (qui in laterali verſione Hippocratis Foeſiana, ſect. 2, p. 41, finem textus 57, in Lindeniana autem cap. 14, p. 459, primum § conſtituit) in caput 7, libri 2, de Medicina, verbotenus fere tranſtulit; hinc ſatis honeſta excuſatio nobis ſuppetit, cur ab ea notione, quam non ſolum ipſe Foeſius in laudata verſione, ſed Lindenius quoque τῷ ἐκπυήσοντα (Futuro participii, minus recte in Oeconom. ἀπὸ τῦ ἐκπυίσκεσθαι derivato) tribuerunt, recedamus.

§ IV. His accedit, ex Græcorum ſcriptis ſatis patere, quod Latini vomicam appellant, id apud ipſos ἐμπύημα audire; quatenus ἐμπυήματος, ἐκπύησις imo & διαπύησις vocabula, in latiori acceptione, *quamvis ſuppurationem*; in anguſtiori vero potiſſimum *intra thoracem factam*, & conſequenter *vomicam quoque* notaſſe; hinc demum ſequentibus temporibus, iſta duo priora nomina, nonnullis ſtrictiſſime ſumpta, ſolum *effuſionem puris inter pulmones & thoracem ſupra diaphragma* indigitaſſe, hodieque ita uſurpari conſtat; cum & apud antiquiores τὰ ἐμπυήματα *vomicas* ſignificaſſe, & ἐμπυϊκοὺς *vomicoſos* fuiſſe appellatos, ex Cœlii Aurelianii, c. 17, lib. 2 Acutorum, pateat; & Alexandrum Benedictum, Medicorum Italiæ quondam decus ſalutatum, mediæque ætatis autorem, loco vocis *empyematis vomica* uſum eſſe, ex libr. 10, de morbis, c. 25, ubi puris ex

 pecto-

pectore extrahendi modum docet, diſcamus. Hinc libertate quadam loquendi Binningerus, elapſi ſeculi ſcriptor, Obſ. 31, cent. 5, in puella *empyema* vocat, quod abſceſſum potius latentem, a pleuritide non purgata relictum, id eſt *vomicam* fuiſſe, ipſe non ſolum fatetur, ſed etiam ex ea, poſt aliquot dierum lapſum rupta, prodiens materia purulenta ſufficienter demonſtravit.

§ V. Hoc pacto nec τὰ φύματα, Latinis ſatis inconcinniter *tubercula* dicta, inter *vomicæ ſynonyma* ſtare recuſabunt; modo ex illarum numero illa fuerint, quæ frequenter glaudulas occupantia ἔμπυα fiunt, ſive ad ſuppurationem tendunt. Ipſum enim Hippocratem, verbis Foeſii, Oecon. p. 202, aliquando omnem inflammationem, in pus converſam, hoc nomine deſignare, & ſubinde φῦμα appellare, quod alibi ἐμπύημα vocaverat, Galenus autor eſt, in comment. Quorſum ſpectat, quod Sennertum, Prax. lib. 2, part. 2, c. 8, p. 190 & 191, ipſiſſima Fernelii verba, quibus hic, l. c. vomicæ pulmonis ſigna exponit, ſuppreſſo autoris nomine, tuberculis hujus viſceris applicaſſe, & ex recentiſſimis ſcriptoribus Baglivium, Prax. med. lib. 2, c. 8, p. m. 203, *tuberculum pulmônum abſolute pro vomica* poſſuiſſe legimus.

§ VI. Multa ejusmodi ex Practicis exempla in medium adduci poſſent, ſi inſtituti ratio ferret; quæ ad alia properare jubet. Verbo itaque tantum indicandum eſt, *ab illuſtri Wedelio, Patrono, Præceptore & Promotore noſtro colendiſſimo*, in Exercit. pathol. therap. p. 105, § 3, vomicam nervoſa appellatione *ulcus tectum*, & a Fernelio, l. c. ἀπόστημα ἐν πνεύμονι ſalutari: apud Chimicos autem argentum vivum *vomicæ liquoris æterni* nomine venire, phyſicaque ſignifica-

tione

tione ad moralem traducta, Auguſtum Cæſarem nepotem ſuum Agrippam, & Julias, filiam atque neptem, ob infamem vitam, tres *vomicas* & carcinomata appellare conſveviſſe, quod eorum nunquam, niſi cum maximo dolore recordaretur, ut Svetonius, c. 65, ſcribit.

§ VII. Ut autem clarius pateat, quid per vomicam intelligendum ſit, unam alteramque ejus definitionem dabimus. Primam quidem latiorem, ex clariſſ. Brunonis Lexico, ubi vomica idem, quod *apoſtema ſuppuratum*, *abſceſſus cum ſuppuratione* & *ſinus* eſſe dicitur: ſtrictiorem vero alteram Fernelii, ex l. c. p. 287, quod ſit *abſceſſus exiguus*, & *puris in pulmonis quadam parte collectio*, *quod membranula*, *propriaque cyſti arcte adeo concluditur*, *vix ut quicquam de ſe tetrum in cor exſpiret*. Ubi tamen monendum videtur, (1) *abſceſſum* & *puris collectionem* ſimul ponere, haud fuiſſe opus: cum Latinorum *abſceſſum*, ſive Græcorum ἀπόστημα, absque pure & ſuppuratione vix concipiamus: (2) non omnes vomicas *exiguas* exiſtere, quales a Fernelio ovi columbini, vel pilulæ parvæ, aut piſi molem æquantes, viſæ fuerunt: (3) multo minus cunctas intra arctos tunicæ clauſæ terminos ſubſiſtere; cum *apertas* quoque dari, poſt Hippocratem, omnes Medici ſtatuant, nec ipſe Fernelius id neget; quando in eadem poſt definitionem linea, eas *tabidis* frequentes aſſerit, *tabem* autem, p. ſequ. 288, *pulmonis exulcerationem*, *ubi ex ſordeſcente ulcere pus exſcreatur*, appellat.

§ VIII. Sit itaque nobis hoc loco *vomica unitas pulmonis atque glandularum prope eum ſoluta*, *purulenta*, *& definita*, *ubi pus*, *ex humoribus & ſubſtantia dictarum partium corruptis natum*, *in cyſti*, *ex vaſe aliquo aut viſceris tunica producta*, *hærens*, *toti corpori*, *ſive in ſua*

ſede

ſede maneat, ſive exſcreetur, ſive in thoracis cavitatem effundatur, gravia pericula minatur, & ſubinde infert.

§ IX. Poſuimus, loco generis, *ſolutam unitatem purulentam:* ut & *genus* morbi, tertium in ordine apud Pathologos, & ſimul differentiam a *vulnere* indicaremus. Noluimus autem, aliorum more, *abſcesſus ulcerisque* nomina adhibere, quia *hoc apertæ*, illud *clauſæ* tantum *vomicæ* competit: quamdiu utriusque vocabuli ſignificatio, in ſcholas hactenus recepta, (qua apoſtema quamcunque ſuppurationem *adhuc tectam*, nullo ad ipſius & puris vel quantitatem vel qualitates habito reſpectu; ulcus autem *manifeſtam*, in ſubſtantia molli, cum ejusdem perditione notat) non a nova ſupprimetur; cui, neſcio an ratione, an vero autoritate aliqua inductæ, abſceſſui pus laudabile, bene coctum, fluidumque, ex ſangvine, in notabili cavitate, ortum; ulceri autem, ſtricte dicto, liquorem aquoſum, tenuem, ſalſum, acrem, verbo, *ſaniem*, in cavitate non profunda, asſignare placet.

§ X. Diximus porro ſolutionem continui *definitam*, quia ad eſſentiam vomicæ videtur pertinere, pus in cyſti aliqua cuſtodire: unde apud Celſum, libr. 2, c. 8, *malum in tunica* ſalutatur. Ut ſcilicet, quamdiu ea clauſa manet, ne vapor quidem, ſecundum Fernelianam loquendi rationem, ad cor penetrare, febremque accendere poſſit: vel, clarius loquendo, ne materia corrupta adeo in vicinas partes agat, tantaque in iis mala excitet, quanta ea, ſibi in corpore relicta natans, generare ſolet; & proinde malum tale latens, ipſique habenti *interdum* vix ſenſibile, diu circumferatur.

§ XI. Ex quibus patet, longisſime ejusmodi pulmonis exulcerationem ab illis removeri, quæ nonnunquam

quam poſt pleuritidem & peripneumoniam, aut ex vulnere in eo natæ, *indefinito progreſſu*, huc illuc & in omnes dimenſiones corruptiones promovent, donec viſceri totique corpori interitum attulerint; niſi per medicamenta eorum cauſa emendetur. Hinc etiam vomica non æque, ut Fernelium putaſſe, § 7, indicavimus, in phthiſicis frequens eſſe poteſt; cum eodem autore ibidem aſſerente, ea *plerumque* (vel potius *perpetuo*) *ſine tabe*, id eſt, ſine febre hectica cum *indefinita* viſceris exulceratione extet.

§ XII. Ut clarius pateat, quid per cyſtim, cujus ſynonyma *capſula* & *folliculus* eſſe ſolent, intelligamus, quatuor diverſas de ejus origine & generationis modo ſententias afferemus. Primum modum Bootius excogitavit, cum cap. 2, de Affectib. omiſſis, tanquam αὐτόπτης operationum naturæ teſtis, de quadam Vomica, ſub cranio, ut credidit, formata, ita loquitur: *Sangvini, ex vaſis profuſo, ſolers natura confeſtim tenuia quædam ex ipſo fila deproperans, ac undique retis inſtar circumtendens, iisque alia ſuper aliis interſerens, ac obliquis quoque transverſisque fibris omnia inter ſe firmiter atque arcte ligans, eodem artificio, quo membranæ in utero ſemini genitali ſtatim a conceptu circumdantur, parvo temporis ſpatio detexit firmum denſumque folliculum, intra quem concluſus cruor paulatim a ſtatu ſuo demutatur, atque in pus excoquitur.* Hactenus Bootius; cui nihil reponimus, quam ejus, de ortu folliculi, opinionem ſatis lepidam quidem eſſe, ſed cum ea, quam de membranis ſeminis in utero exſtructis affert, æquali certitudine, id eſt *nulla* niti.

§ XIII. Haud melior de altero modo eſt Fernelii ſententia, l. c. *Qvum ſangvis ex aperta, rupta aut exeſa*

vens in parvam quandam pulmonis regionem ſecedit, illic putreſcit, ſenſimque mutatur in pus, ac per ſummum ſic-ceſcens ſibi cyſtim efformat. Quæ verba, ſalva doctisſi-mi Viri veneratione, ita comparata ſunt, ut a cuticulis, in pultis, vernicis, ſimiliumque corporum viſcidorum ſu-perficie naſcentibus, decepto in mentem veniſſe vide-antur. Quamvis enim intra humidum pulmonem ſan-gvini cruſtam induci poſſe, minime negemus; qui in mediis undis ex fluida ſubſtantia ſolidam fieri ſcimus: hoc tamen loco ejusmodi cruſtam, in ſuperficie cruoris coagulatam, vix ſufficere putamus, ubi integra *cyſti, ſan-gvinem* & *pus continere apta*, opus eſt.

§ XIV. Talem igitur tertius modus, ex illuſtr. Wedelii Exercit. Semiot. pathol. p. 60 depromendus, ſup-peditat: ubi *vomicam a ſangvine excentrico, & hic illic in veſiculis dilatatis recepto, generari* legimus. Nimirum quando per extenſionem tenerarum ejusmodi cavernu-larum, aliquot earum, ſublatis interſtitiis, in majorem cavitatem coaleſcunt: quæ ut frequentisſimæ, ita longe periculoſisſimæ exiſtunt, plerumque phthiſin vel empye-ma poſt ſe trahentes, ut in ſeqq. audiemus.

§ XV. Quæ de veſiculis pronunciata ſunt, ſuo modo in *glandulas* quoque, *in pulmone* ipſo & *juxta eum* ſitas cadunt: utpote, præter vaſa ſangvinis, alios etiam ductus humoriferos obtinentes, ut ſi, quod non nul-lis placet, non ex mera convolutione vaſorum corpus ſuum acceperunt, idoneæ tamen ſtagnationi contento-rum, continentiumque partium amplificationi exiſtant.

§ XVI. Quartum denique modum ipſe tradit Hippocrates, libr. 1, de morbis. Cum enim c. 10, varios ſuppurationis pulmonis modos expoſuiſſet, tandem Tom. 2, pag. 13, § 59, ita fatur: ἢ δὲ τὸ φλέβιον παντάπασι

μὲν

μὲν μὴ διαῤῥαγῇ, σπάδων δ' ἐν αὐτῷ ἐγένηται, γίνεται μάλιστα ἄιον κιρσὸς: quæ verba a Foeſio haud ſufficienter, a Lindenio autem obſcure interpretata, hoc volunt: *Quod ſi vero vena non omnino disrupta, ſed diſtenſio* (ad rupturam usque) *in eo facta fuerit, utplurimum ut varix evadit.* Melius autem vocem σπάδων a nobis per *diſtenſionem*, quam a Lindenio per *acutum tractum* explicari, ex p. 20, c. 15, § 2 & 3, colligimus: ubi verba Hippocratis: ὁκόταν τι τῶν φλεβίων σπαδὲν ῥαγῇ, μὴ ῥαγῇ δὲ παντελῶς, ἀλλὰ σπάδων ἐν αὐτῷ γένηται. Lindenius ita vertit: *Qvum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen penitus rupta, ſed ita, ut acutus tractus in ipſa factus fuerit*: hic certe nemo, quid in vena *acutus tractus*, quilibet autem, quid *diſtenſio* ſibi velit, capiet, qui cogitabit, venam haud ex ſimplici tunica componi, & interiori nervea, ex diſtenſione rupta, exteriorem muſculoſam (exemplo arteriæ pro anevriſmate) integram manere, mox ſangvini ſtagnanti, hinc ſenſim coacervato, inque pus abeunti cedere, & ſic cyſtim pro vomica conſtituere poſſe.

§ XVII. Ubique autem ſingularis ſolertia naturæ admiranda venit, quæ in gratiam ejusmodi capſularum, non ſolum earum tunicis hactenus conſvetum penſum nutrimenti, ut conſerventur, porrigit, ſed etiam ut earum ambitus augeri, parietumque robur moli materiæ contentæ ſufficere queat, liberaliori manu eas alit. Quale quid circa ſarcomata, polypos, ganglia, glandulasque p. n. excreſcentes & ſimiles naturæ a recto aberrationes, quotidie, & ſæpe in reliquæ machinæ perniciem, contingere cernimus.

§ XVIII. Sed redeundum eſt ad definitionem, in qua cum pus ex *humorum*, & *ſubſtantiæ pulmonis* atque *glandularum, prope ſitarum, corruptione* naſci dixe-

 rimus,

rimus, neutiquam cum iis ſerram contentionis reciprocamus, qui diſcrimen inter pus, ex *ſolido* aut *fluido* corpore proveniens, conſtituere, nec vocabulum *corruptionis* in hoc negotio tolerare volunt; dum puris productionem caloris partim naturalis, partim p. n. opus, & proinde minime φθορὰν *corruptionem*, ſed μεταβολὴν ἡμιμοχθηρὰν *mutationem ſemipravam* potius appellandam eſſe, ex Galeni comment. in progn. probare nituntur. Enimvero, nodum in ſcirpo hoſce quærere, Hippocrates docebit; cui, rebus quam verbis, magis intento, in ſect. 6, aph. 20, ubi de ſanguine in ventrem p. n. effuſo loquitur, leve peccatum viſum fuit, Galeni verbis, τὸ ἐκπυηθῆναι ἀντὶ τοῦ φθαρῆναι, *ſuppurari* pro *corrumpi* ponere; ad cujus exemplum hiſce verbis *vice verſa* uti, quid prohibebit?

§ XIX. Poſſemus ſtatim ipſum modum *corruptionis* & *puris generationem* ejusque materiam & differentias exponere, niſi prius *ſubjecti ut quod* & *ut quo* ratio habenda eſſet. Prius conſtituit *uterque ſexus*; maſculinus quidem, ob magnum corporis motum, & vitia contra diætam frequentiora; a quibus ut ut nec *ſequioris* quidem cuncta individua immunia ſint, ex uteri purgamentis tamen, ſecundum & p. n. reſtitantibus, ad ejusmodi malum admodum proclivia exiſtunt.

§ XX. Nec *ætas* quoque ulla eximitur. Invenit enim Eduardus Tyſon, Act. Haffn. Vol. 5, obſ. 26, p. 88, infantis, alterum cum dimidio ætatis annum agentis, pulmonem dextri lateris corruptum, & maxima ex parte in pus, duas fere libras pendens, converſum, quod tunicæ craſſæ, ſemiputridæ, cum portiuncula viſceris ſuperiori adhuc ſana, e regione baſis cordis adhuc cohærenti, in reliquo autem thorace pleuræ at-

que

que diaphragmati affixæ incluſum fuit. In duobus Comitibus fratribus, uno quidem novem annorum, obſervavit Hieronimus Faber apud Schenckium, libr. 2, obſ. 6, p. 232, grandem vomicam in pulmone, communem cum tota pleura dextri lateris tunicam habente; inq; altero, duodecim annos nato, fere eundem ſiniſtri lateris ſtatum.

§ XXI. Ne quoad reliquas ætates aliena exempla conquirere opus ſit, adducam unum ſatis memorabile, quod nuper admodum puella, 16 annorum exhibuit, cujus ſectioni intereſſe manumque admovere nobis licuit. Hæc, præterito labentis anni vere, poſt duram contuſionem ſiniſtræ pectoris partis, a machina, linteis lævigandis inſerviente, præſente & mox a terrore ſuppreſſo menſium fluxu, acceptam, de dolore obtuſo regionis læſæ, anxietate inexplicabili, & ſpirandi levi difficultate, per aliquot hebdomades conqueſta, ſub initium Junii, a pondere, lævo brachio ſublato, crepitum intra thoracem animadverterat, ex quo tempore, per 3 fere menſes, usque ad 2 Septembris, qui ipſi emortualis erat, dolor auctior, & reſpiratio difficilior evaſit, acceſſit tuſſis, inprimis noctu, febris, palpitatio cordis, ſudor nocturnus, & virium imminutio, ut extra lectum conſiſtere, ſanoque lateri incumbere neſciens, miſerrime vitam degeret: interim multis remediis, hinc inde a Medicis & empiricis per matrem congeſtis, fruſtra uſa, aliquot ante obitum dies, D. D. Præſidis conſilium imploravit; qui, præter memorata mala, artus macie confectos, abdomen turgidulum & tactui renitens, pectus macerrimum, dorſum autem a nucha ad nates oedemate, tres pollices craſſo, coſtarum ſedisque mali contrectationem prohibente, quaſi ſacco onuſtum,

 pulſum

pulſum præterea celerem, genas cum labiis rubentes,
menſesque hactenus a morbi initio obſtructos depre-
hendens, matri nihil in filia ſpei ſupereſſe dictitavit, pau-
caque tantum aperientia & cordialia, in ſolatium magis
ægrotæ, levamen cupientis, quam ſpem auxilii porre-
xit. Donec ea, poſt aliquot dierum lapſum, a magnitudi-
ne morbi oppreſſa fatis cederet. In defunctæ diſſectio-
ne, ab ipſa, antequam exſpiraret, ſerio imperata, & a D.D.
Præſide in nobiliſſ. D. D. Hilſcheri, Practici celeberrimi,
& noſtra, Studioſorumque aliquot præſentia, inſtituta, dor-
ſum prorſus detumuiſſe reperiebamus. Ex abdomine 7
vel 8 libræ liquoris flavi fluebant, cujus viſcera ſana vi-
debantur, præter veſicam felleam, cruento latice ple-
nam. Ex ſiniſtro hypochondrio prominebat diaphra-
gma, colore albo & copioſiſſimis vaſculis ſanguiferis con-
ſpicuum, ut ventriculum, alimentis refertiſſimum,
mentiretur, quem in latus oppoſitum detruſerat. Tu-
mor, cultro in centro perforatus, ultra duodecim li-
bras puris craſſi, bene cocti, ex albo & diluto flavo vi-
ridantis, continuo fluxu eructabat, cujus adhuc quatuor
libræ in thorace aperto fluctuabant; eratque hujus ca-
vitas tunica craſſa obducta, quam pulmonis fuiſſe, con-
nexio cum portione lobi adhuc reſidui, itidem pure re-
fertiſſimi, docebat. Ex pleuræ, cum hac membra-
na, ad volæ latitudinem, circa quartam, quintam atque
ſextam coſtam, firmiter cohærentis, numeroſis forami-
nibus exſudabat, levi preſſu, pus album, occaſionem-
que nobis dabat, ut ibi primam morbi, ex contuſio-
ne pectoris profecti, originem ſtatueremus. Venarum
ſcilicet intercoſtalium, σπαϑὲν ruptarum, tunicas, a ſan-
guine, ſtagnando putreſcente, una cum pleura ſuper in-
ducta, in tumorem diſtentas, cum membrana pulmo-

nis coaluiſſe, poſtmodum a thoracis, per ponderis geſtationem valida contorſione, cum crepitu diſploſas fuiſſe, ut via ſuppurationi ex muſculis intercoſtalibus in teneram pulmonis ſpongioſamque ſubſtantiam concederetur. Qualem caſum Celſus innuere videtur, cum libri 2, c. 7, vomicas pulmonum, modo a *pulmone ipſo*, modo a *coſtarum parte* naſci ſcribat.

§ XXII. Fuimus in recenſione eorum, quæ ipſi vidimus, juſto prolixiores, breviores in reliquis, apud Practicos lectis, aut a D. D. Præſide relatis, futuri, modo inde de *ſubjecto ut quo* certiores evaſerimus. Nominavimus enim in definitione primo loco *pulmonem*; ubi neque exempla, hactenus allata, de *tota* ejus *ſubſtantia*, neque adhuc afferenda, *ſeorſim* de *glandulis*, vaſis & veſiculis interſperſis, dubitare ſinunt: cum ſupra, § 7, allegatas exiles iſtas Fernelianas *vomicellas* aliud, præter exulceratas pulmonis glandulas fuiſſe, contrarium ſtatuentes demonſtrare teneantur; provocatq; D. D. Præſes ad vix numerandas vomicas, ante aliquot annos, in pulmonibꝰ hominis, tabe confecti, in frequenti theatro publice oſtenſas, definita ſua circũſcriptione glandulas corruptas arguentes.

§ XXIII. Præter has, ad viſceris hujus ſubſtantiam pertinentes, etiam ipſi *vicinas* allegavimus: per quas *thymum*, & *nigras* illas, vaſis circa cor adhærentes, intelligendas eſſe, cum *ſtructura* earum *aptitudo*, tum ipſa *autopſia teſtis* ſvadent. Quod illam attinet, ſive glandulæ ad cribri modum conformatæ, ſive ex vaſorum canaliculis conglomeratæ ſtatuantur, parum refert: cum ipſas ſpongioſæ & dilatabilis ſuæ ſubſtantiæ ope, non ſolum ſecernendi munere, eoque, propter varietatem pororum, diverſiſſimo fungi, ſed etiam ad obſtructiones, & frequentes ſuppurationes pronas eſſe, ſuſceptumque

vitium

vitium conſtanter retinere, & pro ejus accumulatione, indefinitum quoque incrementum capere poſſe, dudum per *rationes* Phyſiologorum, & Practicorum *obſervationes* demonſtratum ſit. Iſtis nihil, his unicam, huc pertinentem, addimus, quam ex ſuis D. D. Præſes benevole nobis conceſſit. Inciderat Studioſus Svevus, ex riſu ſuppreſſo, in hæmoptyſin, lege artis ſanatam quidem, ſed per motum corporis interdictum ter quaterve reſuſcitatam. Hunc ab initio dolor jugalis regionis & tusſis, poſt menſem dimidium exſcreatio puris, & reſpiratio difficilis affligebant, quibus hectica tabes, & tandem mors ſuperveniebant. In corpore aperto pulmo dexter, fere ut ſcirrhus, durus & exſuccus erat, ſiniſter in ſupremo lobo parvum ulcus continebat, ex *glandulis nigris* circa cor nonnullæ pure ſcatebant, *thymus* pugnum æquans, intusque ſuppuratus, oſtium in tracheam habebat; reliqua viſcera non valde ægrotaſſe videbantur.

§ XXIV. Quod *mediaſtinum* etiam ſubinde ſedem malo præbeat, non ſine cauſa ſuſpicamur, ſi vaſa ejus plurima, glandulas, fibrasque, amplum ſub ſterno ſpatium occupantes, conſideramus. Novit D. D. Præſes non paucos, poſt diuturnum in media pectoris regione dolorem, ſanguinem & pus cum levamine, multos item ad finem vitæ inde acceleratum, exſpuiſſe: inter quos Advocatus hujus loci, non ultimæ ſortis, fuit; qui, poſt lapſum ab equo, de pectore, ſub *ſterno* male affecto, aliquamdiu conqueſtus, ſubito noctu a cruenta tusſi ſuffocatus periit, antequam opem ex Medicina impetraret. Quale fatum forſan etiam adoleſcentem, aurifabrum, aliquot tubercula livida, *mediaſtino* implicata, exhibentem excepiſſet, niſi irati adverſarii gladius, venam emulgentem disſecans, ipſi aditum in *vomicoſorum* familiam interclusiſſet.

§ XXV.

§ XXV. Sic explicata licet, poſt *nomen* atque *genus*, diverſa *ſede* vomicæ, nihil tamen nos ad cognitionem ejus adhuc præſtitiſſe, certum eſt; niſi per ſigna haud fallacia, legenti τὸ ὅτι morbi atque certitudinem præſentiæ ejusdem patefecerimus. Hoc ipſum autem non leve opus eſſe, dudum in præfatione per Fernelium admoniti, inſuper a Williſio, Pharm. rat. p. 2, ſect. 1, c. 9, *vomicam tacite, & velut improviſo in pulmone generari, nec raro non prius ſeſe prodere, quam patientem intere-merit*, ſcribente, informamur: permovitque hæc obſcuritas, clariſſimi nominis virum, Gerh. Blaſium, ut nimis feſtinanter, *omnem circa cognitionem atque curam vomicæ meditationem intermittendam eſſe*, judicaverit. Enimvero, licet quoque Tulpius, lib. 2, obſ. 10, *vitium hoc vix ulla ſui judicia proferre* aſſerat; neutiquam tamen ab incepta tela manum retrahemus: cum, *inter initia tantum iſtud ita clanculum latere*, ibidem doceamur. Nec Fernelii autoritate adducemur, ut credamus, duos illos Medicos, percelebres vocatos, ex *nullo prorſus ſymptomate impendentem ſibi vitæ finem præſenſiſſe*: cum, unde iſtud aſſerenti innotuerit, ne verbo indicet; & contra ea notum ſit, humano generi id a natura datum eſſe, ut alii, ex ignorantia funeſti exitus, nimiaque firmæ valetudinis fiducia, principia morborum negligant: alii, ex morali magis cauſa, vitia non minus corporis, quam animi, quousque ipſis licet, occulent. Quod ipſum videtur inprimis Medicis iſtis Gallicis, apud gentem, ad illuſiones facilem, factu opus fuiſſe: ne, quod aliis ſanitatem promittentes, ſibimetipſis eam dare nequirent, irriderentur.

§ XXVI. Obſcuritatem diagnoſios vomicæ urgentibus contrarii quaſi ſunt, qui ejus cognoſcendæ cau-

ſa cum antiquo Celſo, & recentisſimo Baglivio, aliisque, medii temporis autoribus, ne Fernelio quidem atque Tulpio excluſis, vel nimis multa ſigna coacervant, vel ea, diverſis ſpeciebus gradibusque morbi competentia, una ſerie inter ſe connexa, ac ſi in omni ſubjecto & ſemper occurrerent, non ſine confuſione diſcentis, proponunt. Quam ut evitemus, aliter vomicam incipientem, quam adultam; aliter quoque in glandulis thymi, & mediaſtini, quam pulmone hærentem; & rurſus aliter ex ſpadone vaſis, aut tunica viſceris corrupti generatam, eamque adhuc clauſam apertamque cognoſci ſupponemus: ut hinc non ſolum ad præſentes, inque ſenſus incurrentes circumſtantias & querelas ægri, nec non *eſſentialiter inhærentia* & *conſequentia* ſigna; ſed ad cauſas remotiores quoque & analogiam animum adhibentes obſervemus, difficillime *extra pulmones* ſitas, poſt has *tunica vaſis* comprehenſas, facilius vero pulmoni *immerſas*, omniumque facillime *apertas* præ clauſis, ubicunque iſtæ fuerint, deprehendi.

§ XXVII. Communem autem cunctis vomicis *dolorem*, & in ſecundo modo proprium habendum eſſe, cum earum *generationis ratio*, tum Hippocratis autoritas ſtatuere perſvadent. Sicut enim ab humore aliquo, ex quacunque occaſione, vel *in vaſe ſuo p. n. ſtagnante*, vel inde *in ſubſtantiam viſceris effuſo*, cujuslibet vomicæ primordia & *cauſa continens* petenda ſunt: ita prout ille vel *dulcis*, vel *acris* fuerit, ubique triſtem ſenſum affectæ parti inferet: & *prior* quidem, *ſola tenſione* nocens, *obtuſum* magis & *gravantem*; alter vero ſimul *rodentem*, *acutum*, pro re nata, aut *morſicantem*, *terebrantem urentemque*, excitabit. Quæ ſingulæ dolorum ſpecies, ratione *quantitatis*, majores vel minores: ratione *durationis*

tionis vero, continuæ vel intermittentes eſſe poſſunt: prout ſcilicet magna vel parva moles materiæ peccantis ἀθρόως καὶ βιαίως per ῥευματισμὸν; vel *pedetentim* per συναθροισμὸν, *continuoque* vel *interpolato* fluxu affectam partem occupaverit.

§ XXVIII. Eſt quoque vomicarum dolor fixus, nec ſedem ſemel occupatam facile, antequam eam corruperit, relinquit. Sicut ille ſolet, cujus cauſa adhuc in vaſis, febricantium, arthriticorum, ſcorbuticorum, ſimiliumque natans, & ad partes exquiſito ſenſu præditas, meninges v. gr. articulos aut perioſtium appulſa, tamdiu eas dire tractat, donec vel in venas retroacta avehatur; vel ſi texturæ teneræ volatilisque fuerit, partim reſolvatur, per poros abitura; partim in ſolidas ſubſtantias agendo, ſuos aculeos obtundat & amittat. Hinc ſi, quod haud raro fit, ſtimuli in una thoracis regione feriantes, mox alteram adoriuntur, ut ab ima ad ſupremam, a dorſo verſus ſternum, hinc iterum ad primum punctum, vel ſine ordine huc illuc abire videantur; id non uni eidemque materiæ morbificæ, ex uno loco in alium evaganti, ſed vomicarum numero, progreſſu temporis ex novis cauſis aucto, adſcribendum venit. Ubi quoque ſimul evenit, ut antiquior afflictio aliquamdiu ſopita jaceat, aut, cum conſveta mala inſvetis facilius ferantur, a nova quaſi obſcurata, non æque ſentiatur.

§ XXIX. Et hinc eſt, cur § 27 dolorem alium *magnum*, alium *parvum*, alium item *continuum*, alium *intermittentem* aſſeruimus. Ne ſcilicet contra ſenſum diſputare videamur, qui ipſimet § 9, vomicam interdum vix notatu digna ſuæ præſentiæ indicia edere, conceſſimus. Quo ipſo tamen neutiquam, talem morbum prorſus *indolentem* aſſerentibus, adſtipulamur: quin potius, ſi

poſſibilitatem ἀναλγησίας, ex aph.41, ſect. 61, oſtenſuri, διὰ παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ τόπου, *ob puris vel loci*, (illud continentis) *craſſitiem, ſuppurata in corpore loca nullum ſui ſignum edere*, nobis objicient, ipſis, præter ea, quæ in proximo antecedente, & ſuperiori § 25 adduximus, ſtatim alium aphoriſmum, ſextum ſcilicet, ſect. 2, opponemus: *Quicunque aliqua corporis parte dolentes, dolorem fere non ſentiunt*, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσέει, *his mens laborat.*

§ XXX. Quod autem ex dolore *continuo* & *fixo* in thorace, Hippocrates atque Celſus ſignum vomicæ deſumſerint, in § 3 a nobis citatus locus docet, dignus qui hic legatur: *Quicunque dolores ex his locis* (pulmonibus) *non ſedantur, neque ad ſputorum purgationes, neque ad ſtercorum alvi ſubductionem, neque ad venæ ſectionem, & medicamenta, & victus rationem*, εἰδέναι χρὴ ἐκπυήσοντα. Quæ verba Foeſio quidem & Lindenio in verſione, *ad ſuppurationem tendere, ſciendum eſt*, ſignificant; ſed in Oeconomia, *eos, ſcire licet, vomicas excitare*, ſonare invenimus. Idque Celſo præeunte: *Dolor pulmonis, ſi neque per ſputa, neque per cucurbitulas, neque ſanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus eſt, vomicas aliquas intus excitat.*

§ XXXI. Dolori ſuccedit in ſignorum, maxime frequentium, ordine *pulſus*, quem a *vomica adoleſcente*, jam antequam æger febricitarit, mutari neceſſe eſt: quatenus a folliculo, intra pulmones nato, vel a cruore, immediate in veſiculas congeſto, atque pure, *læves arteriæ* premuntur, ut ſanguis tranſiturus, liberum per eas progreſſum haud inveniens, *cordis ſyſtolen* reſtitando turbet, ut *diaſtole arteriarum* inæqualis, dura, &, pro ſupervenientis febris ſtatu, celer atque frequens evadat, & tandem, ſub pondere fatiſcens, prorſus intermittat.

§ XXXII.

§ XXXII. Quod *lævibus arteriis* accidere innuimus, id *aſperæ* ramificationibus quoque uſu venire ſolet, ut a foris incumbente mole non ſolum, ſed ipſas quoque ſubeunte materia excrementitia obſtruantur, unde aëris reciprocatio laborioſa & tandem impoſſibilis efficitur. Obſcurum igitur videtur nobis, cur Fernelius, l. ſæpius c. latente vomica affectis ſublividum faciei colorem, lingvam in jejunis lentore oppletam, a motu corporis, ciboque & potu calido, urinam tinctam, citatumque pulſum, *citra ullam tamen ſpirandi difficultatem* tribuat: cum vel ſola *cachexia*, cujus haud levia indicia hic recenſentur, hominis, integrum adhuc pulmonem habentis, reſpirationem onerare ſoleat; & præterea citati capitis verba ultima ſymptomatibus vomicæ, nondum ruptæ, *ſpiritum gravem atque difficilem* annumeret.

§ XXXIII. Reſtant longe plura vomicoſis familiaria accidentia, *febris nimirum*, *tusſis* modo *ſicca*, modo *humida*, *foetor anhelitus*, *conſumtio corporis*, &c. ex quibus, ſi cum hactenus memoratis conferuntur, labore haud adeo magno, diagnoſis formari poteſt. Hinc, ut non tantum præſentem vomicam cognoſcere, ſed imminentem quoque prævidere queamus, ea ſedulo conſideranda erunt, quæ ſuo loco, inter *res naturales*, *non naturales*, & *præter naturales* afferemus. Ex quibus & ſubjecti ad hunc morbum aptitudo, & hunc ipſum, præſente tanto cauſarum apparatu, in iſto exoriri potuiſſe, elucebit.

§ XXXIV. Ut tandem plura hujus ægritudinis phænomena uno intuitu conſpiciantur, frequentius in eo occurrentia, fictoque aliquo exemplo comprehenſa, eo ordine, quo plerumque ea ſeſe nobis offerunt, hic exponemus. Quod ſi igitur juvenis amans vini & cibo-

rum acrium, iracundus, ſcorbuticus, poſt iter pedeſtre, hybernum, aut ſaltationem concitatiorem, potum frigidum, calenti pectori infuſum, poſt clamorem item, aut contuſionem pectoris, vulnus, hæmoptyſin, aut pleuritidem, peripneumoniam & anginam, nimis cito, ante ſufficientem continentis cauſæ remotionem, ſuperatas, ulcusque cruris ſine medicamento clauſum, &c. de dolore ſub ſterno, aut in latere tendente, aut rodente, acuto, interpolato quidem, ſed fixo tamen, per motum corporis & animi manifeſtiorem, proceſſu temporis aucto, cum tuſſi ſicca, vel ex pituita humida, & ſine roncho queritur; hunc ἀπόστημα ἐν πνεύμονι, *abſceſſumque tunicatum* in pulmone, adhuc clauſum, *exiguum*, geſtare dicimus; idque magna apud ægrum & adſtantes fide, ſi ſimul veſica una, vel plures, pure plenæ cum tuſſi prodeunt. *Magnam* vero vomicam adeſſe, tunc pronunciamus, ſi pulſus ſimul durus eſt & reſpiratio difficilis; *maximam* ſi ille intermittit, hæc vero cum anxietate & erecto collo fit. Apertionis punctum disruptæ cyſtis crepitus patefacit; quo licet non audito, apertum tamen apoſtema in ulcus tranſiiſſe, ex tusſi humida cruenta, purulenta, & ſubinde foeditisſima colligimus; certioresque nos de folliculo dilacerato membranulæ protruſæ faciunt. Si vero mox inter initia dolorum, vel non diu poſt earum ſenſum, tuſſis materiam corruptam evehit, tunc hæret ulcus in veſiculis pulmonis, eique citius frequentiusque, quam per σπάδονα clauſo, reſpirationis vitia & pulſus celer cum febre aſſociantur. Multo aliter rem circa thymi atque mediaſtini glandulas ſe habere, ſitus & connexio earum docent: ut, ſi a loco doloris percepti receſſerimus, eorum ſtatus p. n. a priori difficulter cognoſcatur, ex modo & via

ex-

excretionis contentorum demum a pulmonis vomica diſtingvendus.

§ XXXV. Hoc loco iterum Fernelium non intelligimus, quando diſcurſum, de Medicis, § 25, allegatis, aliisque inopinato a vomicis interemtis, ita finit: *omnibus tamen, ſic affectis, multo tempore, antequam vomica rumperetur, cruenta exſcreatio proceſſit e pulmonibus, eaque cum tuſſi: adſuitque ſpiritus gravis ac foetidus, corporis gravitas, pectoris levis oppreſſio & ſpiritus difficultas, quibus tabes raro comes.* Neque enim capimus, quomodo iſtis *omnibus* mors inopinata fuerit, quibus, præmiſſis tot periculi inſtantis præconibus, illa venit. Reliqvum igitur eſt, ut credamus, eum ſtatuiſſe, ex vomica, nondum rupta, cruentam excretionem fieri potuiſſe; vel juxta cum veſiculoſa etiam aliam, ex tunica vaſorum ortam, pulmoni inhæſiſſe.

§ XXXVI. Sed miſſis hisce, in tranſitu tantum libatis, ad ſemiologiam nos iterum recipimus. De qua candide fatemur, eam, ad formandum ſignum pathognomonicum, utplurimum tantum ſufficere: cum non una ex cauſa interdum accidat, ut præter opinionem Medici, ſedulo ad omnes circumſtantias animum advertentis, natura a coepto opere, vere vel apparenter, plane ceſſet; aut hanc morbi ſpeciem in aliam, v. gr. pleuritidem, anginam &c. mutet; aut materiam, per ſuperiora educendam, ad inferiora, alvum ſcilicet, ſæpius vero ad veſicam ableget. Sunt exemplis libri obſervationum pleni, hinc unius tantum mentionem faciemus. Studioſus pugillatu ſe exercens, a valido ictu gladii, duro globo obligati, in jugulo, ſuper thymum, tumorem reportaverat, quem verſus interiora magis, quam exteriora increviſſe, ex eo colligebat D. D. Præſes, quod foris vix latum pollicem

pro-

protuberans, reſpirationem tamen difficillimam redderet, ut octavo morbi die magno conatu aerem, per violentam dilatationem thoracis, attrahere quaſi, iterumque inde extrudere opus eſſet, donec, ſuffocationi proximus, ſtatim libere reſpiraret, quamprimum tumor emollitus aperiebatur; quem vomicam fuiſſe, poſt multi puris effluxum, cyſtis particulatim, protracta oſtendebat.

§ XXXVII. Non adduximus hanc hiſtoriam, ut exemplum inſolitæ alicujus viæ, quales antecedens § commemorat, exiſtat: ſed quia mirati ſumus, hunc thymi tumorem, ſatis profunde jam verſus cavitatem thoracis demerſum, non potius per tunicam interiorem, utpote magis teneram, & a calore humido facile emolliendam, quam per firmam cutem juguli pus conceptum eructasſe: cum non ſolum, teſte § 34, in Studioſo pus ex thymo in arteriam aſperam profluxerit, ſed D. D. Præſes juvenem quendam, ex nimia vociferatione & frigidisſimo potu, tumorem in eodem loco colli ſibi acquirentem, per multos menſes luteum pus, & tandem, cum totali morbi ſolutione, multas particulas membranaceas, absque ulla, vel rarisſima tuſſi, ſolo ſcreatu fortiori extraxiſſe viderit.

§ XXXVIII. Ne ſine fine *ſigna* tractare videamur, ſilentio præterimus ab aliis adduci ſolita. Inter quæ *color faciei ſublividus*, poſt Fernelium, etiam a Binningero allegatus, in paucis vomicoſis obſervatur. Tumor pectoris, ut & moleſtus in latus ſanum decubitus non occurrunt, niſi ubi pulmo coſtis adhæſerit, qui hic compreſſionem inclinati thoracis ferre recuſat, illic vero muſculos hujus in conſenſum trahit. Talem *tumorem pulſantem* tangere licuit D. D. Præſidi in celebri noſtratium Advocato, a duobus robuſtis viris ſtrenue pugnis cæſo,

cæſo, & haud diu poſt animam cum vomicæ contentis eructante. Atrophia adeo affectui noſtro non communis eſt, ut fere non niſi in veſiculis pulmonis natam, & ſe ad Phthiſin inclinantem comitetur. Artificium Hippocratis, per Cimoliam terram, pectori illitam, puris intus latentis ſedem, citius quam vicina ſana loca ſicceſcentem, inveniendi, imitantur alii panno madido, nudæ cuti inſtrato; ſed ſucceſſu certiori, ubi pus pleuram attingit, quam ſi longe ab ea diſtans, in cyſti hæret.

§ XXXIX. Plura non addimus: cum ex tot paginis τὸ ὅτι affectus ſatis pateat; ut ex præmiſſis levi negotio judicare queamus, quo jure Jacobus Guy, apud Hildanum, C. 1, obſ. 46, p. 41, tumorem externum thoracis, ex vulnere, ante annum ſanato, redeuntem; & Bucardus, obſ. 53, p. 50, abſceſſum in lumbis, a Griffonii crudeli manu, horrendoque ſpectaculo, per *novaculam ignitam*, ad *indicis* (non latitudinem ſive craſſitiem forſan, ſed) *longitudinem* immerſam, apertum, inter vomicas retulerint: cum ille, præter apoſtematis ſimplicis, hic vero profundi, carnique immerſi conditiones, nil peculiare exhibuerint. Deinde quam nimis audacter Arnoldus Bootius, l. c. civem Londinenſem *vomicam hyppocraniam*, ut vocat, ex puro ſanguine, in *cyſtim* propriam collecto, natam, per ſex vel ſeptem annos, inter meningem & os petroſum, cum moleſtis cruciatibus geſſiſſe aſſeruerit, ex cujus aure, a grandi flatuque turgida pila percuſſa, pus ſubito ac copioſe, cum perpetua ceſſatione dolorum, effluxerat: cum tamen Bootio nec caput inſpiciendi copia data, nec ullibi veſtigium cyſtios repertum fuerit.

§ XL. Haud abſimile judicium forſan de plurimis aliorum viſcerum, hepatis ſcilicet, lienis, renum, teſtium muliebrium, vulvæque vomicis, poſt Plinium &

Celſum, paſſim allegatis, ferendum eſſet, ſi accurate earum qualitates examinarentur: quod in præſentia nobis nec licet facere, nec libet; utpote nunc cauſarum rationem potiſſimum habituris.

§ XLI. Cum in definitione *genus* atque *formam* vomicæ per *ſolutam unitatem purulentam* expreſſerimus, & nunc ſtatus hujus prorſus p. n. cauſa genuina & *immediata* producenda ſit: communi quidem Medicorum voce, *acre* quoddam, partes corporis viventis ſolidas erodens, fermentans, & in fluidam ſubſtantiam immutans nominatur: ſed de qualitate ejus atque ortu non una eorundem ſententia circumfertur. Dum enim ab *acido* & *alcali* quotidie manifeſtos, in reſolutione corporum, effectus fluere videntes, quoad productionem ſuppurationum, in diverſas partes abeunt, fit, ut pro *illo* pugnantes, non ſolum oculos ad ſpiritus vitrioli, nitri atque ſalis, in cute, pro fonticulis exulceranda, vim convertere, ſed ulceribus quoque, acidulum odorem exhalantibus, nares admovere jubeant, ſimulque puerum quinquennem, a D. D. Chriſtiano Helwichio, Eph. German. D. 3, an. 5 & 6, obſ. 68, p. 134, deſcriptum, producant, ex cujus labio ulcerato tam acris & acidus liquor effluxiſſe dicitur, ut in quaſcunque corporis partes is inciderit, eas illico eroſerit & vulnerarit: nec deſunt ipſis a juvantibus nocentibusque deſumenda argumenta, quæ acidum ulcera habentibus nocere, huic vero adverſa, abſorbentia ſcil. fixa & volatilia prodeſſe docent.

§ XLII. Sunt contra ea alii, qui concentratum alcali non ſegnius cutem atque carnem, quam minerales ſpiritus, corrumpere oſtendentes, idem quoque in ulceribus regnare, inde colligunt, quod ex ſanguine & carne recentibus non minus, quam fermentatis, nulla arte

liquo-

liquorem acidum liceat extrahere; ſed merum alcali inde expellatur: deinde ipſum acidum ulcera producere, ex foetore horum negant: cum, ſine ulla ejus nota, liquores acidisſimi in objecta operentur: nec humores corporis vitales tam infenſum fluidiſſimæ texturæ ſuæ ſal in vaſis toleraturos eſſe dicunt, quod partes ſolidas exulceret: nec etiam alcalia volatilia atque fixa adhiberi, ut iſtud cicurent; ſed potius, ut humores blande agitando atque reſolvendo, eos a ſtagnatione, ſuppurationi faventiſſima, liberent & præſervent, corruptasque particulas a ſanis per emunctoria excutiant: nec fruſtra tandem Chirurgos alcalia ulceribus inſperſuros, eaque magnæ ſine dubio & celeris utilitatis futura eſſe, ſi acida in illis, a ſe enervanda, invenirent.

§ XLIII. Quod ſi tertiam ſententiam, probabiliorem nobis viſam, amplecti licet, neque propter experimentum chimicum citatum, neque ob ſolum foetorem quidem, acida ex ulceribus excludimus: coactam nimis conſequentiam cenſentes, qua propter alcali, ex carne atque ſanguine fermenteſcentibus, per ignem elevatum, ipſis tunc etiam acidum denegatur, quando in corpore ambo ulcus adhuc conſtituunt: quia, eadem argumentandi ratione, nec in ♀, nec in vini fecibus acidum ſtatuere liceret; quia ex his ignis alcali volatile, ex illo fixum producit. Deinde, foetoris ratione, haud accurate phænomena, ex *puri acidi* liquoris actione venientia, ad impurum ſal ulceris trahuntur; quod nimirum, tot particulis ſulphureis immerſum, non meliorem odorem poteſt gignere, quam acetum, aut quemlibet ſpiritum acidum, ſulphuri communi, per coctionem cum alcali ſoluto, aut lixivio ſcoriarum reguli ♁ii inſtillatum, producere olfacimus.

D 2 §XLIV.

§ XLIV. Haud nimis tamen acido, in ſuppurato loco ſtatuendo, addicti ſumus. Nam, quamvis illud ex primis viis, ſubinde acidiſſimis, in maſſam ſanguinis venire, inqne ea natare, & pro moleſtisſimis doloribus, ſpaſmis & ſolutionibus continui excitandis, huc illuc duci ac deponi poſſe minime dubitemus: in *qvovis* tamen ulcere ad ejus præſentiam energiamque *potiſſimum* reſpiciendum eſſe, neutiquam putamus: neque, niſi adultior quispiam § 41 acorem ulceris labii ſe guſtaſſe, teſtatus fuerit, linguam pueruli, de ſaporis acris ab acido differentia, infallibile judicium tuliſſe credimus: cum ipſum clarisſimum obſervationis Autorem ambos ſapores indifferenter juxta ſe ponere, iisque id intendere cernamus, *humorem, nulla acrimonia lingvæ moleſtum, æque ac ſalſum, vel acidum partes corporis exulcerare poſſe.*

§ XLV. Quam ſententiam jam diu veritati plane conſonam illi agnoverunt, qui famoſum *acidi*, *alcali* & *ſalſi* ternarium vix ad phænomena, in laboratorio occurrentia, nedum ad naturæ operationes, in viventibus ſanis atque ægris explicandas, ſufficere, & recte, Hippocratis effato, *dulci* quoque & *amaro*, nec non *inſipido* magnam vim ineſſe didicerunt: cum aquæ ſimplicis ſolvendi vim, poſt liquorem Alcaheſt (itidem omnis ſaporis expertem creditum) latisſime patere, nemo dubitet; & Steno, in Conject. 4, de Gloſſopetris, p. 99, Borrichium calculum duriſſimum inſipida aqua in aquam redegiſſe viderit. His accedit, quo minus *ſolis* puriſque ſalibus eximiam agendi facultatem aſſignemus, quod ubique ab iis, per acceſſionem aliorum corporum, varie modificatis, majorem, quam ſi ſibi relicta perſtitiſſent, effectum proficiſci obſervemus. In exemplum jam producimus ☿ium, cum acido communis ſalis in cryſtallinam ſubſtan-

tiam

tiam coagulatum: cujus tria grana, quamvis acidum in iis duas tertias totius molis haud conſtituat, acerbius tamen ventriculum, quam 4 vel 6 guttæ ſpiritus ſalis, ad olei conſiſtentiam ſpiſſati, afficiunt: id quod ex ☿ vitæ quoque & ♀ emetici, ſimiliumque actione, vires tantilli inexiſtentis ſalis multum ſuperante, patet.

§ LXVI. Securius idcirco, ut videtur, agimus, (conditione ſalium jam dicta ratione ſe habente,) ſi τὸ *acre* ad nullam ſalis ſpeciem, ſimplicem vel compoſitam, reſtrictum, porro, ut § 41 fecimus, *cauſam primariam* vomicæ ſtatuerimus; cum facile hoc pacto ejus originem inventuri ſimus. Quamvis enim, judice Williſio, l. c. p. 118, *undenam materies* (vomicæ) *ab initio proveniat, & cujusmodi indolis, antequam in pus maturetur, fuerit, determinare non liceat; quoniam morbi ſemina ſecreto jacta & clanculum adulta originem prorſus occultam ducunt*: aliter tamen, & tanquam de negotio manifeſto, veteres non minus, quam recentiores ſentire legimus, qui *materiam* tam cauſæ morbificæ, quam producti puris, ab initio ex humoribus noſtri corporis, deinde ex ſolidarum quoque partium continentium ſubſtantia derivant. Ex antiquis inſtar omnium nobis eſt Hippocrates, ex cujus multis locis in præſentia § 42 & ſeqq. libr. I, de morb. cap. 10 allegamus: *Fit pulmo ſuppuratus, cum una ex venis in ipſo rumpitur: & ubi rupta fuerit, ſanguinem fundit; multum quidem, ſi ea amplior fuerit; ſin minor, paucum, & æger quidem confeſtim ſanguinem ſpuit: ſi vero vena non conſtringitur, in pulmonem funditur*, καὶ σύπεται ἐν αὐτῷ, καὶ ὅταν σαπῇ, πῦον ποιεῖ· *& putreſcit in eo, & quando putrefactus fuerit, pus facit.*

§ XLVII. Loquitur artis Parens h. l. de *ſanguine*, per quem noſtris temporibus ſimul *ſerum* quoque intelligi-

ligitur. Aliis vero in locis ejusdem libri, e.g. c. 14, § 2, p. 18, & c. 24, § 6, p. 30, &c. ſeorſim *bilis* etiam & *pituitæ*, ſuo in pulmonem decubitu apoſtemata excitantium, mentionem facit. Ubi nos, miſſa bile, quæ de *pituitæ putredine* afferuntur, in noſtros uſus converſuri, ea ad *lympham*, ſive *ſuccum glandularum* pulmonalium ac vicinarum, vomicis obnoxiarum, applicamus. Cum enim nonnulli idem dubium, de ejus ad puris generationem ineptitudine, foveant; quod, Mercato teſte, libr. 1, de int. morb. cur. c. 8, p. 208, quondam aliis, ex carne ſaltem atque ſangvine pus naſci poſſe ſtatuentibus, de pituita in mentem venerat: opportunum erit, dum his per autoritatem Hippocraticam ſatisfacimus; illis quoque oſtendere, nos nihil lectoribus apponere, cujus fundamentum non in libris veterum (ad quorum lectionem illi, non ſine magno eruditionis ſuæ damno, raro veniunt) reperiatur. Poſſemus paginam textibus, noſtræ intentioni reſpondentibus, implere: ſed unicum, ex p. 11, c. 10, § 26, excerpemus: ὁ πλεύμων ἑλκοῦται ἔνδωθεν ὑπὸ τοῦ φλέγματος ἐνισταμένου καὶ σηπομένου. *Pulmo intrinſecus a phlegmate inſiſtente & putreſcente ulceratur.*

§ XLVIII. Offert ſe hoc loco commoda occaſio, de *cauſa mediata proximiori* vomicæ, ceu τοῦ *acris*, ſupra accuſati, *efficiente* differendi. Ubi ex Phyſiologia repetendum eſt, quod neque ſanguis, neque lympha, quamdiu *craſi* & *mole*, individui ſanitati reſpondentibus, inſtructa ſunt, *motumque* ſuum integrum obſervant, ulla unquam injuria vaſa aut viſcera afficiant. Quamvis enim omnino in machina ejusmodi, ex mere heterogeneis moleculis, unde quotidie nutrimentum ſuum capit, compoſita, per continuam fermentationem digeſtivam neceſſario particulæ, oeconomiæ vitali atque animali inutiles, nullo

non

non tempore emergant, excernuntur tamen illæ per emunctoria deſtinata, nihilque moleſtiæ actionibus vitalibus & animalibus creare poſſunt.

§ XLIX. Maximum autem ad harum conſervationem momentum fluidorum in corpore motus confert; ut, licet eorum elementa non adeo juſta proportione miſta ſint, nec ſingula organa inculpabili ſymmetria, decenteque robore polleant, homo tamen & vivat, & ad munia ſua, non perfecte quidem, ſed ut ſcorbutici, hypochondriaci, aliique cacochymici ſolent, mediocriter, id eſt, non prorſus bene, nec omnino male obeunda, valeat, quamdiu humorum *inteſtinus* & *progrediens* motus durant: & contra ea horum ςάσιν, in una vel pluribus partibus *intentatam*, ſtatim morbi comitentur, *completam* vero partis vel totius mors excipiat. Diſponit enim *internus* humorum motus, a ſanguine materno dudum in ovo excitatus, (unde *primus* merito vocatur) & poſt modum ab *aeris mercuriali elatere*, per reſpirationem & cum alimentis hauſto, conſervatus, particulas *activas* aſſumtorum *aqueas*, *ſalinas*, & *ſulphureas*, ut cum *paſſivis terreis* continuo, per fermentationem digeſtivam, congredientes, diverſis naturæ operationibus aptæ fiant, totaque machina inde *caleat*, *nutriatur*, *moveatur* atque *ſentiat*, & ſimul hiſce ſcopis utiles particulæ ab inutilibus ſeparentur.

§ L. Quæ omnia cum ſine tranſitu humorum ex uno viſcere in aliud, variaque loci mutatione, fieri non poſſint, motu adhuc alio, quem *progreſſivum* ſive *circularem* vulgo vocant, opus eſt: non ſolum, ut ejus ope ſolidis partibus nutrimentum afferatur, & fluidorum excrementa, bona atque mala, ad organa ſecernentia, veluti ad cribra perducantur: ſed etiam vitalis calor per

uni-

univerſum corpus diſpenſetur, ejusque fonti, motui nimirum inteſtino, decentes limites ponantur. Ne ſcilicet, quod in cadavere non minus, quam vivente corpore contingere videmus, tot heterogenea humorum elementa, diutius in uno loco ſubſiſtendo, per fermentationem excedentem, vel turgeſcendo ſua vaſa rumpant, vel concepta inde acrimonia erodant. Utrumque malum prohibet fluidi progreſſio: ut neque muſtum, neque aquam, cum farina miſtam, ſi perpetuo agitantur, tam cito, ac ſi in loco calido & humido quiete fruerentur, fermenteſcere videmus.

§ LI. Detecto nunc progreſſus & circuitus humorum ſummo uſu, ſtatim patet, *impeditum* eorundem, per pulmonum & vicinarum partium poros atque vaſa, *motum* acredini exulceranti occaſionem dare, hujusque *mediatam propiorem*, & vomicæ *remotiorem* cauſam ſtatuendam eſſe. Fit hoc fermentationis interventu: quæ partim præſentes atomos ſalinas concreti, ſub ſulphureis & terreis latitantes, ſuſcitando, partim novas ex reliquis, per figuræ earum mutationem, fabricando, non ſolum ex *phyſice dulcibus*, lacte, melle, ſaccharo, muſto, &c. acres, acidos auſteroſque ſapores producit; ſed ex inſipidis quoque, ſive *medice dulcibus* & inodoris, fontana ſcilicet aqua, albumine ovorum, gummoſis &c. linguam naresque vellicantes particulas extricat & elaborat. Quod ipſum cum haud dubiæ veritatis ſit, ideo rectius *fermentationem*, quam *putredinem*, inter cauſas vomicæ referri, ejusque mediatam proximiorem appellari credimus.

§ LII. Quamvis enim veterum, fermentationis indolem (per Kergerum, Williſium, cunctosque limatioris Phyſicæ ſcriptores in lucem tractam,) ignorantium

tium, loquendi conſuetudo, quæ mutationes mixtorum ſpontaneas æque ac artificioſas, nec non ulcerum & febrium frequentiorum geneſin paſſim per *putrefactionis* & *putredinis* obſcuros terminos declarare laborarunt, nonnullos ex recentiſſimis ſcriptoribus permoverit, ut *putredinem* & *humores, in cavitate putrefactos*, non ſolum *genuinam*, ſed *proximam* etiam ſuppurationum cauſam ſtatuant: duæ tamen rationes obſtant, quo minus idem ſentiamus. Prima eſt, quod putrefactionem *ſpeciem* fermentationis, & nullo modo, ut quidam volunt, *ſoli animali* regno propriam dicendam eſſe arbitremur. Errant enim, qui animalibus, propter foetorem cadaveroſum, quem putreſcendo ſpirant, & ineptitudinem ad ſpiritus ardentes, quales vegetabilia fermenteſcentia largiuntur, inde extrahendos, fermentationem denegant, illamque ſolis vegetabilibus concedunt: dum non attendunt, multa quoque ex his enormiter foetere, quando fermentantur, plurima quoque nil φλογιςȣ̃, pauca eorum ſal volatile oleoſum, copioſisſime ex reſolutis animalibus habendum, ſuppeditare. Ut proinde ex hujusmodi phænomenis haud leve argumentum credendi capiamus, memoratos corpora immutandi atque deſtruendi modos, pro diſtinctis hactenus habitos, non quidem, niſi ratione variæ ſtructuræ ſubjectorum, & copiæ atque diſpoſitionis particularum, ea conſtituentium, differre; apertius tamen & ſignificantius per phraſes, modernis auribus uſitatas, cauſas rerum explicari, poſtquam hodie uſus fere obtinuit, ut τὸ *fermenteſcere* & *fermentatum eſſe* ideam concreti, activis & paſſivis elementis, in motum concitatis, præditi, noviſque entibus producendis adhuc apti, in animo audientis formet: *putreſcere* autem de corpore, omni agendi vi jam jam orbando præ-

E dice-

dicetur, *putridumque* rem fatuam, effoetam & inefficacem deſignet; & proinde, (quæ altera noſtra ratio eſt,) *putredo*, ceu *abſtractum*, ut cauſam ulceris vel vomicæ genuinam & proximam conſtituat, prorſus inidonea videatur: cum ad hanc potius *acre* quoddam, per fermentationem humorum ſtagnantium, enatum requiri, in antecedentibus aſſeruerimus.

§. LIII. Confirmata hoc modo fermentationis inter cauſas ſede, nulla quoad *puris ex humore, alicubi ſubſiſtente*, productionem, difficultas manet, nec pro explicanda *coloris* ejus *albi*, *viridis*, *lutei*, *fuſcique* origine, *ſal* quoddam *acidum* vel *alcali*, ad inducendas varias præcipitationes, aliunde huc ciendum eſt: cum ſola inverſio texturæ, & transpoſitio miſtioque nova particularum conſtituentium, tam ad conſiſtentiæ, quam coloris & reliquarum qualitatum mutationem ſatis ſit. Etſi enim ſupra, § 43, allegata lactis ſulphuris, & ſulphuris aurati ♁ii præparatio, ☿iique, ex ▽ forti præcipitati, color niveus a muria, perſicus ab urina, luteus ab oleo ♀i, griſeus a ∽ ✱ci proveniens, efficaciam præcipitantium ſalium in variandis coloribus ſatis oſtendant: vix tamen talismodi apparatu h. l. opus eſt, cum eſſentia quævis reſinoſa, aquæ inſtillata, oleumque cum eadem conquaſſatum albeſcat, cereviſiaque & ipſum atramentum ſcriptorium, per *ſolam agitationem* ſpumam albam concipiant: ideoque *purum* ſanguinem levi negotio in *pus album* & laudabile, *impurum* vero, v. gr. ſcorbuticorum, pro varia ſalis vel ſulphuris exuperantia & miſtura, in *viride*, vel *flavum fuſcumque* converti, prorſus probabile, & proinde non male factum videatur, quod ab illis recedamus, qui *pus & purulentos liquores albicantes unice ex partibus ſanguineis ſeroſis, gelatinoſis & chyloſis, minime vero rubicundis*

&

& ſanguinolentis generari, & *nihil tamen impedire* ſcribunt, *quin tales etiam* (ſcil. rubicundæ) *ex eroſis vaſis ſanguiferis iſtis permiſceantur*, *ut rejecta ulcerum lutea, rubicunda & æruginoſa appareant.* Cum enim aliud ſingularis ſuæ ſententiæ fundamentum haud adducant, niſi quod *ulcera qualibet, etiam interna & pulmonaria phthiſicorum*, *quotidie magnam copiam puris lactei, absque vaſorum ſanguineorum apertura*, *ſanguinisque imminutione fundere videamus:* hinc reſpondemus: niſi vaſorum pori laterales aut extrema hiaverint, ne quidem partes ſanguinis feroſas, gelatinoſas, chyloſasque in ulcera venturas eſſe; per apertas autem tales vias etiam moleculas rubellas ire poſſe, purpuramque ſuam, modo in ſuperioribus deſcripto, facile deponere, & hoc pacto minui omnino; ſed earum loco quotidie novas ex alimentis generari, quamdiu ſcil. ea aſſumuntur, & in primis viis concoqvuntur.

§ LIV. Quod ſi jam, remotis hisce, porro, ut ordo inſtituti noſtri fert, occaſiones ςάσεως & fermentationis p.n. perluſtramus, præter ea, quæ in antecedentibus de ætate & ſexu adduximus, nativam pulmonalium veſicularum teneritudinem, & glandularum poroſam recipiendisq; cauſis obſtructionũ aptam compoſitionem deprehendimus. Haud disquiremus autem, quam bene Sponius, aphorismorum novorum 33, ſect. 1, *pulmonem*, ob delicatam ſuam, ex meris veſiculis & dilatatis vaſis factam ſubſtantiam, *ſanguine tenui & bilioſo nutriri*, & *hinc frequenter inflammatione & eryſipelate*, *a ſanguine bilioſo præfervido oriundis*, affici ſcribat: cum materia talis nutrimenti valde dubia ſit, & potius viſcus hoc a mole non minus, quam qualitate vitioſa humorum tranſeuntium, horumque & ſuo perpetuo motu, nec non ab aëris, va-

riis effluviis referti, inevitabili acceſſu detrimenta ſua capiat. Quibus circumſtantiis Sennertus, ut videtur, motus, ex ſola pulmonis *debilitate innata*, humorem in eo acrem, ſubſtantiam ejus arrodentem, colligi ſcribit: hanc vero debilitatem etiam a parentibus in liberos derivari poſſe, nemo forſan negat.

§ LV. Evidentiorem noxam inferunt *res non naturales*, de quibus in genere notamus: nec ubique uni earundem, recte conſtitutæ, nimis fidendum, nec vitioſe ſe habentem, nimis metuendum eſſe: cum ex unica ſperandum bonum, vel timendum malum, ſæpe ab alterius bona vel prava qualitate ita immutetur, ut vel plane nihil, vel minus præſtet, quam ſibi relicta manens effeciſſet. Reſpectus igitur ſimul omnium, vel plurium ſaltem habendus eſt, & quæ de ſingulis, ut moris eſt, prædicantur, poſtmodum combinanda ſunt, ut certius de origine morbi judicium formari queat. Nominavimus equidem in proximo § dudum *aerem*; aſt quia de ejus calore atque frigore quosdam temere litigantes legimus, utrum ab hoc, an vero ab illo majus periculum metuendum ſit: ideo verbo monemus, ſolutionem controverſiæ, modo tempora diſtingvantur, mox expeditam eſſe. Nocet enim omnino ejus frigus: dum in pulmonibus & glandulis humores ad ςάσιν diſponendo, generationi vomicæ inſignem anſam præbet; inque facta & aperta ejus repurgationi per tuſſim & ſcreatum valde officit. Calidus, humores agitando, metum ruptionis vaſorum incutit, febremque auget, ut ex vomicoſis fiant phthiſici. Silentio præterimus, quantum aer ad contagium, ex morbido pulmone in ſanum transferendum valeat, & quantopere ille propter effluvia minerarum, partes fluidas coagulandi, ſolidas autem corroden-

rodendi facultate prædita, & cum eodem haurienda, formidandus ſit. Inprimis autem ſubitanea mutatio calidi in frigidum periculoſa eſt, & ſtagnationes facit, quod hyemali tempore, ex balneis improvide in aerem liberum euntes ſæpe ſentiunt. Quam dives pure apoſtema in pulmone, illuſtris & ætate jam provectior perſona ab aere frigidiſſimo, in corpus, per iter pedeſtre probe motum, admiſſo contraxerit, mirabundus deſcribit D. D. Gerbezius, obſ. 130, ann. 1, dec. 3, Eph. Germ. pag. 223.

§ LVI. Quid cibus atque potus poſſint, ex recepto canone, *qualis chylus, talis ſanguis*, liquet. Nimirum quicquid humores vel viſcidos, auſteros, acidos & melancholicos; vel bilioſos, acres, tenues, nimisque elaſticos reddit, favet generationi hujus morbi, eumque, ab externa vi, aut interna quadam cauſa corpori illatum, deteriorem facit.

§ LVII. Per *motum corporis* vehementem, juvenem vomicam, columbinum ovum adæquantem, cum tuſſi excreviſſe, a Fernelio loc. cit. relatum legimus; Nec deſunt teſtimonia Autorum, per motum tunicas intus in corpore latentium abſceſſuum diſruptas, exitumque ſic contento puri præparatum eſſe. De tuſſi, corpus interdum impetuoſe quatiente, nemo dubitat, eam ſæpe a natura huic ſcopo deſtinari; cui nos in præſentia, ex communicatione D. D. Præſidis, riſus efficatiam ſubjungimus: non quidem prout is gaudentis animi indicium præbet, ſed quatenus motum corporis, & inprimis thoracis excitat. Quamvis autem alias cachinnus, ceu intenſior riſus gradus, quod viſum corruperit, hæmoptyſin, hernias, abortum, & plura alia mala, mortemque ipſam mortalibus intulerit, peſſime ubique au-

 diat;

diat : hoc loco tamen lætabili ſpecimine ſe commendabit. Cum enim anno 1698, puella 14 annos nata, per lumborum titillationem,cachinno præter voluntatem valde quateretur, uncias aliquot puris albi, ſpatio 3 horarum extuſſiebat, & hoc modo feliciter ab anxia ſpiratione, ante quatuor menſes, cum catemenia, altera vice fluentia, ſubito per terrorem ſubſiſterent, contracta, liberabatur. Hanc vero vomicam, tracheam anguſtantem intus aluiſſe, hujusque folliculum inanem a natura ſenſim iterum reſolutum, aut in cicatricem compactum fuiſſe, immunitas ab omni pectoris labe, poſt ἔκκρισιν dictam hactenus perſiſtens, cogit credere.

§ LVIII. Ex his apparet, quod parum abſit, quo minus valida membrorum agitatio inter remedia morbi referatur. Aſt cum omne nimium inſuetumque naturæ inimicum, nec idem ſit, cum duo idem faciunt; & inſuper Hippocrates *ex labore nimio* φλάδονα producі, cap. 15, lib. I de morb. diſerte doceat, hinc recte motum machinæ, ejus vires ſuperantem, *vomiciferum* appellamus: cum ſi cuncta ejus damna recenſenda eſſent, haud pagina ſufficeret. Ne vero ſine omni exemplo hæc aſſeruiſſe videamur, producimus uxorem civis hujus oppidi, honeſti & ſatis opulenti, quæ anno 1706, adverſus monita mariti, φίλεργα, mergitum ſublevatione lacertos probe exercebat; donec per dolorem pectoris, a labore penitus inſueto deſiſtere cogeretur. Ex eo tempore, usque ad annum 1707, tuſſi ſanguinea, & purulenta, reſpiratione difficili, cum rhoncho, & dolore obtuſo lateris dextri thoracis, febre, imminutione corporis, & extrema laſſitudine conflictata, ab omnibus pro phthiſica deſperata habebatur. Sed poſtquam aliquamdiu decoctum pugillare, a D. D. Præſide præſcriptum,

ptum, calidum bibiſſet, d. 12 Februarii, non ſine ſuffocationis anxietate, minimum uncias quatuor puris cruenti & fruſta tunicæ albæ, craſſæ, diverſæque magnitudinis ejiciens, per ſingularem DEI gratiam, eodem momento quaſi omnium querelarum expers facta, per ſaltus ad priſtinam ſanitatem properabat.

§ LIX. Conveniunt autem *motus* & *quietis*, nec non *vigiliarum* atque *ſomni*, mediocritatem excedentium noxæ, in multis cum *aëris* effectibus, ſimulque facultatis naturalis operationes modificando, aſſumptorum energiam, pro re nata, & augent atq; minuunt. Quæ omnia, & ſingulorum nocendi modos atque gradus recitare, prolixus non minus, quam tædioſus lectori nobisque labor eſſet. Id quod etiam de animi affectibus ſuo modo valet; prout ſcil. ad coctiones juvandas, vel turbandas, humorumque motum plus juſto excitandum, vel ſupprimendum concurrunt.

§ LX. Quæ de menſibus in § antepenultimo ὡς ἐν παρόδῳ attulimus, ad alias quoque excretiones, a natura, ſponte pariter quam coacte agente, inſtitutas, applicari debent, ſi quacumque ratione ab ægro, adſtantibus, aut Medico illegitime tractantur. Tales ſunt hæmorrhoides, criſes febrium, inprimis exanthematicarum, μεταστατικαί, nec non inſenſibilis transſpiratio (a qua in Medico, poſt pleuritidem, ſuppreſſa, vomicam, per copioſi puris dulcis excretionem ſanatam, D. D. Schmidius, Eph. Germ. Dec. I, ann. 8, obſ. 97, p. 160, derivat) imo hæmoptyſis ipſa quoque, ſive mere ſymptomatica, ſive periodica & critica fuerit, ut & fonticuli, ulcera antiqua &c. de quibus Sepulchretum Boneti, & pasſim practici videri poſſunt.

§ LXI.

§ LXI. Num, quod Williſio, l. c. p. 120, placet, pulmones, *pleuræ adnati*, vomicæ occaſionem dent, ut in ejus partem, per cohæſionem immobilem redditam, materia peccans delata, ibi quietam ſedem nanciſcatur, non diſputabimus; modo vomica non ut neceſſarium conſequens ejusmodi connexionis nobis obtrudatur, ſed utramvis absque altera exiſtere poſſe ſtatuatur. Plus negotii *vulnera* pulmoni creant; inprimis ſi ejus regioni ſuperiori per inſtrumentum ſubtile infliguntur. Vidit D. D. Præſes in Studioſo nobili Polono vomicam oppido memorabilem, peculiaremq; διάσκεψιν merentem, quam pulmonis dextri, trans muſculos ſecundæ atque tertiæ coſtæ, oblique perfosſi tunica, corii taurini craſſitiem adepta, formabat. Hæc non pure, ſed liquamine fuſco, cereviſiam hordeaceam, fecibus mixtam referente, ex veſiculis, glandulis vaſisque hujus viſceris, una cum ſanguine, ibidem ſtagnante, plane corruptis, genito adimpleta, & ſine gravibus, morbique magnitudini ullo modo reſpondentibus ſymptomatis, nata & adulta erat.

§. LXII. Poſſemus hic verbis Hippocratis, dudum in noſtra collectanea congeſtis, nativitatem vomicæ ex *angina* & *pleuritide* non minus, quam ex *deſtillationibus*, a veteribus tantopere deprædicatis, ſed imprudenter a novis hominibus deriſis, oſtendere; niſi tempori chartæque parcituri, iſta cum aliis multis, huc pertinentibus, librum ſcripturo linqueremus, & ad reliqua expedienda abiremus.

§ LXIII. Ex his primo loco ſeſe offerunt, quæ vomicas ab aliis affectibus diſcernunt, ſecundo quæ multiplices earum differentias & accidentia exponunt, viamque cum ad prognoſin, tum medendi methodum felicius

cius formandas præparant. De *empyematis* cum vomica ratione *nominis* convenientia, dudum § 4 actum, ſpecificaque eorum diſcrepantia verbo tantum ibi tacta eſt, quam clarius ex M. A. Severini Chir. effic. p. 2, c. 7, p. 127, & Hippocraticis, ibi allegatis locis, cognoſcere licebit. Obſcurum igitur eſt, quomodo Williſius, l. c. p. 117, empyemati & peripneumoniæ pulmonis vomicam *nonnihil affinem* potuerit pronunciare, quod ejus *materies morbifica pus merum* ſit. Nam ſicut peripneumoniam *ſemper* ſuppurari, biga obſervationum, ab ipſo l. c. p. 100. & 101, allatarum, minime oſtendit; ita levis, ex *pure mero*, inter empyema atque vomicam affinitatis nota naſcitur; ſi ſcilicet τὸ merum idem eſt, ac *purum*; cum foetidum quoque ex vomica exſpui, ipſe autor pagina ſequente ſcribat: nec puris *qualitas*, ſed *locus* potius & alia plura hoſce affectus ab invicem diſcriminent: inter quæ haud ultimum eſt, quod vomica facile empyema, non vero hocce illam generare queat.

§ LXIV. De Phthiſios *indefinito*, vomicæque *definito* ulcere, non una vice, in ſuperioribus verba fecimus, falliturque inſigniter h. l. Muſitanus (egregius ille librorum, ex Germanorum Medicorum, Sennerti, Etmulleri, aliorumque compilatione, fabricator) libr. 2, c. 2, p, 437, Trut. Med. ubi *hanc* ab *illa*, ut *abſceſſum* ab *ulcere* differre, *pus purum*, album, læve & æquale, *citra excretionem*, ſuis membranis incluſum, intra pulmones fovere, & tam diu vomicæ nomen gerere ſcribit, *quam diu pus non expurgatur*; phthiſin vero dici, cum hoc excernitur, & *ulcus ſordidum* relinquit. Quippe non adeo inuſitata eſt puris ex vomica excretio, ut potius eam nomen inde accepiſſe, prima noſtræ diſſertationis linea, § 1, ex Neuhuſio oſtendat; inque ea non magis

ſemper *pus laudabile*, quam in phthiſi *ulcus ſordidum* occurrat. Longe concinniora igitur ſunt excellentiſſ. Vateri verba, ex diſſert. de Pulm. vomica, § 12 huc transferenda: *Tamdiu ulcera pulmonum vomicæ titulo veniunt, quamdiu propriis adhuc terminis & membranis, vel capſulis continentur, nec corruptionem ſuam aliis viſceribus aut ſuccis prætereuntibus communicant: quam primum autem adjacentibus partibus, ſucceſſive eroſis, maſſam ſanguineam afficiunt & inficiunt, aut etiam pulmones extrorſum perforant, potius in phthiſin, empyema aliaque mala abeunt.*

§. LXV. Poſitis hiſce vomicæ conditionibus, facile *ſcirrhus pulmonis* atque *hydrops pectoris*, prætermiſſis aliis differentiarum ſpeciebus, per *inhabilitatem ad ſuppurationem* hac vice ab ea diſtinguentur; dum ſcirrhoſus pulmo, teſte § 23, *durus*, in hydrope vero ut plurimum *corruptus* quidem, ſed *ſine pure* tamen offenditur. Vidit D. D. Præſes in duorum aſciticorum ventre aquam, ab omento putrefacto *turbidam*, in pectoris autem alterutra cavitate ad aliquot libras *limpidiſſimam*, ut una cum ſectionis ſpectatoribus miratus fuerit, quomodo ea pulmonis fere totam ſubſtantiam, absque ulla conſiſtentiæ ſuæ atque coloris immutatione, in poris ſuis occultare quiverit, quaſi non niſi ſal quoddam reſolviſſet.

§ LXVI. Plura, aliqualem cum vomica convenientiam habentia, non addimus: nec proinde veſiculas iſtas, aqua plenas, & piſcium veſiculis prorſus ſimiles, per tusſim & ſcreatum a ruſtico Fuldenſi, quantum conſtat, ſano, & muliere tabida, cum ſanitatis ſuæ recuperatione, rejectas, huc ciemus; cum inter hydatides, ex membranis glandularum, aut vaſorum lymphatico-

tico-

ticorum extenſis ortas, eas referamus, & ad ea potius progrediamur, *quæ vomicam a vomica differre docent.*

§ LXVII. Primam autem eas diſtinguendi rationem earum *ortus* nobis præbet, cum hactenus dixerimus, earum alias ex glandulis, alias ex vaſorum ampliata tunica, rurſumque alias ex veſiculis pulmonis, hujusque extima membrana ſuos folliculos accipere; horumque alios, pro ſecunda diſtinctionis ſpecie conſtituenda, ſemper *clauſos* manere, & *integros* excerni; alios vero cito vel tarde in ſede ſua rumpi, & vomicas *apertas*, veraque ulcera formare. Cum porro vomicæ diverſæ *magnitudinis* exiſtant, hinc nova inde diſcrepantia emergit. De minimis enim, ſive *pilularibus* Fernelii, ſupra in § 7 actum eſt. Quibus forſan non majores D. D. Præſes propediem a Studioſo, tales ſubinde cum reſpiratione difficili ejiciente, ſe accepturum eſſe ſperat. Piſum grandiuſculum & ceraſum fere § 22 memoratæ, ovum columbinum autem a Fernelio, gallinaceumque a Nictas Maſſa, Corn. Stalp. van der. Wiel. c. 1, obſerv. 32, & Schenckio, l. c. p. 250, viſæ, adæquarunt. Quas, ſine dubio *mole*, § 58 recenſita, aliquot nimirum uncias puris fundens, ſuperavit; omniumque maximæ merito cenſendæ fuerunt, quas in § 21 adoleſcentula, & in § 61 nobilis Polonus obtulerunt. His enim ſimilem cum Foreſto, ampliſſimæ praxeos Medico, ſemel tantum in Dn. de Albenbronck offendere contingeret, mox, admiratione plenus, obſervationem 51, libr. 16, p. 79, ita ordiebatur: *Pulmonem exulcerari novum non eſt, ſed totam ejus ſubſtantiam in pus converti, & nil aliud, quam pus eſſe, & ſola membrana, pulmonem ſuccingente, contineri, ut in cavitatem thoracis ea minime rupta defluxerit, id rarum exiſtimo.*

§ LXIIX. Sufficiant hæc variantis magnitudinis exempla, quoad numerum, in uno ſubjecto non adeo frequenter occurrentia; cũ *uni ſoli* vomicæ ſuſtinendæ ſæpe vix homo ſatis virium poſſideat. Hinc præter ea, quæ pro differentia vomicarum, a pluralitate earundem deſumenda, ex § 7 & 22 hauriri poſſunt, unicam tantum eximiamque obſervationem G. Clauderi, ex Eph. Germ. Dec. 2, ann. 6, p. 373, huc trahemus: ubi in foeminæ quinquagenariæ pulmone, a ſero *acri bilioſo*, ſpatio 12 annorum, non unam vel alteram, ſed 40 ad 50, imo 60 circiter *vomicas* (ab autore ita ſalutatas, forſan rectius, ob incertitudinem folliculorum, *ſimplices exulcerationes* appellandas) genitas fuiſſe legimus.

§ LXIX. Parit denique humorum acrimonia itidem notabiles inter vomicas diſtinctiones, dum pro diverſo ejus gradu, pus quoque plus minus noxium ex illis præparatur. Vidit enim Panarolus ſaniem tam malignam extuſſitam, ut muſcas, eam deguſtantes, interemerit. Quapropter operæ pretium videtur, ex habitu externo de ejus qualitatibus internis judicare poſſe: cum id Hippocrates, Coac. Prænot. c. 3, § 205, 207, & 217, p. 562 & 563 egregie exponat; uti τὸ πύον λευκὸν, ἄνοσμον, λεῖον, ὁμόχροον καὶ ἀφλεγμάντον, *plus album, odoris oxpers, læve, unius ejusdemque coloris & nulla pituita miſtum*, laudabile ſalutat, & contra ea illaudabile τὸ πέλιον, χλωρὸν, φλεγματῶδες, ἀφρῶδες, βορβορῶδες καὶ δυσῶδες, *lividum, viride, pituitoſum, ſpumoſum, coenoſum, & foetidum* ab ipſo cenſetur.

§ LXX. Hinc quoque eſt, cur aliæ vomicæ *acutæ*, aliæ *chronicæ*, *benignæ* item ac *malignæ* eſſe ſolent: quatenus ſcil. ob lenitatem vel vehementiam efficientis cauſæ, materiæque contentæ majorem minoremq; acrimoniam, ma-

magis vel minus dolent, aliisque mitibus vel gravibus ſymptomatibus ſtipatæ, curationem admittunt vel reſpuunt; vel porro diu in corpore vix ſentitæ geſtantur, vel multas moleſtias geſtanti creant; vel denique paucorum dierum ſpatio a natura robuſta prorſus expelluntur, aut ipſæ debilioris conſtitutionis ægrum ad interitum promovent; ut ex *prognoſi* patebit.

§ LXXI. Circa hanc autem Semioticos inter ſe admodum diſcordantes deprehendimus. Secundum Tulpium enim, vomica *abſolute lethalis* ſtatuenda eſt: quatenus, ex ejus ſententia, *poſt tusſiculam primo ſiccam, mox humidam, & aliquamdiu continuatam, ſpiritus difficulter trahitur, anima deficit, corpus paulatim marceſcit, &, ſi ea rumpitur, homo, nec opinans, dictum ac factum occiditur.* Ab hoc Mercatus, l. c. p. 207, non multum abludit, *ulcus in pulmone, utcunque fiat, nunquam coaleſcere* ſcribens. Argumenta, ab ipſo & aliis allata, petuntur potisſimum (1) a materia pulmonum *ſpermatica* non renaſcente (2) a motu eorum *naturaliter* perpetuo, & per tusſim multum aucto: cum tamen ſanatio quietem poſtulet: (3) ab acceſſu *aeris continuo*, novam ſemper in ulcere fermentationem excitante. Enimvero, ſicut plurimos, culpa vel ſua, vel morbi, per vomicas perire, poſt tot lugubres aliorum obſervationes, nec noſtræ theſes inficiantur; ita Tulpio Willifium, experientia propria ſuffultum, ſtrenue ſemet opponere legentes, adducta argumenta vix alicujus ponderis eſſe, mox oſtendemus. Nam lubrico fundamento proptietates partium, olim in ſpermaticas & ſanguineas diſtinctarum, innituntur, & membranas, vaſa, glandulasque, ex quibus hoc viſcus conſtruitur, quotidie a natura renovari, palam eſt. Proſtant enim innumeræ & enormes ejus læſio-

ſiones, feliciter ſanatæ, qualis ſine dubio Simonis Marci, exercitatisſimi Ohrdruffienſium Chirurgi fuit, qui, juvenis adhuc & miles exiſtens, ſervum ſclopeto verberaturus, ſuum pectus globo perfodit, ſemeſtrique fere ſpatio non ingentem ſolum copiam puris, ſed plurimas quoque particulas ramorum bronchialium ac ſanguiferorum (quos exſiccatos apud ipſum D.D. Præſes vidit) extuſſiens, ita convaluit, ut, licet annis onuſtus eſſet, ne minimum tamen in reſpirationis uſu, (quem Eph. Germ. Dec. 3, ann. 2, Vir doctiſſimus, de Phthiſicis loquens, poſt excretionem magnæ vel parvæ portionis pulmonis, ob regenerari neſcia vaſa bronchialia, nunquam perfectum reſtitui aſſerit,) defectum ſentiret.

§. LXXII. Ad 2 argumentum reponimus, motum ordinarium pulmonum eſſe blandum & mediocrem, nec a tuſſi eos concuti, niſi is *violentior* fuerit. *Talem* enim omnino, æque ac reliqui corporis animique immodicam exagitationem, non ſanandis pulmonum ſolum, ſed omnium quoque membrorum ulceribus valde noxiam pronunciamus: levem autem, læſæ alicujus partis commotionem, haud promiſcue ſanationem ejus impedire; ſed, pro re nata, potius promovere, plane perſuaſi ſumus. Ad 3 non opus eſt reſpondere, quia aer vel ad ulcus ipſum non pertingit, quod in folliculo hæret; vel in aperto ſuperficiem tantum puris afficere poteſt, quod omne ejicitur, & ſub quo nova ſubſtantia viſceris, hiatum, a vomica factum, expletura, ſuccreſcens tecta latet.

§ LXXIII. Tutius igitur eſt, cum Claudero, l. c. vomicas *ut plurimum ſaltem* lethiferas pronunciare: quando ſcil. ſecundum § 21 & 61, majores ſunt, quam ut earum contenta decenter excerni queant; aut vires ægri,

du-

dudum per alias ægritudines fractæ, huic operi non ſuffi-ciunt; aut ipſa excretio cum impetu & ſubitanea ſpiri-tuum confuſione contingit. *Quod ſi* porro, verbis Celſi, libr. 2, c. 8, *ne rupta quidem vomica, febris quieſcit, aut quamvis quieverit, tamen repetit: item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi venter liquidus, ſi pus eſt lividum & pallidum, ſi æger nihil excernit, niſi pituitam ſpumantem, periculum certum eſt.* Addit Riverius, Prax. libr. 7, c. 7, ex Sennerto, quem paſſim ſequitur, vel ex Fernelii l. c. lin. 3, *Si pus, e rupta vomica effluens, in cordis ventriculos fertur, ægrum ſubito interimit.* Quod ipſum forſan fit, quando natura, per modum criſios, pulmones trans alvum atq; renes pur-gatura, in opere turbatur, & materia peccans, per venas pulmonales in cordis ſiniſtrum ventriculum delata, ut inde per arteriam magnam ad deſtinata loca transfera-tur, ibi ſubſiſtit, cumulatur, ſyſtolemque tandem tollit. Aut, quæ Williſii eſt opinio, l. c. p. 118, *ſi ad puris exitum viæ non patent, ſanguini ſe id immiſcet, ipſumque aut ve-nenat, aut præpedit in circuitu, vel in ductus tracheales confertim irruens, ſimul plurimos eorum implet, adeoque infarcit, ut aeri aditus ſufficiens denegetur, & illico flam-mula vitalis expiret.*

§ LXXIV. Sunt præter hos alii *pereundi modi*, partim in ſuperioribus indigitati, partim in ſequentibus tangendi. Nusquam enim, quod alias de capitis læſio-nibus dici ſolet, hoc loco *tuta fides* eſt. Hinc, quamvis vomica parva, ſingularis & benigna ſit, pulmonumque lobum ſuperiorem tantum occupet, prætereaq; vel integra expellatur, vel tempeſtive rupta, pus, cunctas bonitatis no-tas, § 67 laudabili tributas, poſſidens, per ſuperiora por-rigat, & conſequenter omni periculo vacare videatur; neutiquam tamen, Galeno judice, libr. 4 de loc. aff. c. 5,

haud

haud omnium, a vomica liberatorum, ſanitas durabilis eſt; quin calloſum aut fiſtuloſum quid, in eorum pulmonibus reſiduum, ex levicula occaſione recrudeſcat. Quorſum Riverius quoque collimat, l. c. ita loquens: *Si pus e rupta vomica ad bronchia transmittitur, per anacatharſin expurgari quidem poteſt, ſi corpus ſit validum, & materiæ quantitas exigua: utplurimum tamen, relicto ulcere in pulmone, φϑίσις inde oritur.*

§ LXXV. Ut per exempla *incertitudo prognoſios* appareat, *pus foetens* allegamus: quod ab Hippocrate quidem *inter mala* relatum legimus; ſed viderunt J. Francus, apud Schenckium, l. c. p. 250, & Williſius p. 121 (ut alios jam taceamus) plane contrarium. Priori enim obtigit vomicoſus, adeo foetentem ſpiritum halans, ut nemo adſtantium, niſi janua & feneſtris apertis, eum potuerit ferre: qui tamen, poſtquam graviter olentis puris copiam, & *duas membranas, thaleri magnitudine, veluti ex aluta madefactas, cum tuſſi* ejeciſſet, præter omnium opinionem reſtitutus fuit. Deinde, quamvis Fernelius vomicas adhuc *integras*, ex ægris ſuperſtitibꝰ ejectas memoraverit; ſimiles tamen mortis prodromos fuiſſe, Hollerius & Scholiographus Galeni narrant. Tandem ſuppuratis quoad pulmonem pus *per alvum* ſecedere, lethale pronunciat Hippocrates, in Coac. præn. c. 3, § 244; ſed innoxiam ejusmodi ἔκκρισιν pleuriticis (quidni etiam vomicoſis) Alexand. Benedict. libr. 5, c. 9, Anatom. & Amatus Luſitanus, centur. 7, curat. 42 teſtantur. De pleuritidis, empyematis & vomicæ multis ſalutari, paucis vero minus proſpera, per urinæ vias expurgatione, nihil addimus, ne illos irritemus, quibus tales, ex medio ventre ad alvum & veſicam viæ, haud dabiles videntur: ſed illis præter Galenum, Dodonæum, Benivenium, Aretæum

tæum, Euſtachium, Fallopium, Michinum, Donatum, Laurentium, Panarolum & Hildanum, a Schenckio allegatos, adhuc Ruffum, Æginetam, Meſuen, Horſtium, Langium, Borellum, Etmüllerum &c, cum Ephemeridib. Germ. evolvendos commendamus, fuſioremq; de *eventus* & durationis varietate diſcurſum, verbis Hippocratis, de *medio ventre* (quem ille paſſim *ſuperiorem* vocat) ſuppuratis, lib. 1, de morb. cap. 11, § 49, 50, 51, 52 & 56 agentis, finimus: *Qui hujusmodi morbos habent, partim ab his brevi pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus a corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus a tempore, & annus ab anno, in quo ægrotant: & aliqui majorem tolerantiam in morbis habent: alii omnino ad tolerandum impotentes ſunt. Proinde temporis certitudo exacta, in qua pereunt, non eſt*, &c. *At ſi quis de ipſis recte cognoſcere ac dicere velit, is cognoſcet, omni tempore & perire, & ſuperſtites evadere, & pati, quæcunque tandem patiuntur.*

§ LXXVI. Cum nunc, cognito morbo, curatio non valde difficilis eſſe ſoleat: hinc in *methodo curatoria* ſtudendum, ut vomicæ *clauſæ apertio*, apertæque *expurgatio* & *conſolidatio* promoveantur. Ne vero fruſtra labor ſuſcipiatur, æger a *recidiva* per ea, quæ *ſtagnationem* humorum, unde fermentatio oritur, tollunt, & acrimoniam in M. S. jam præſentem corrigunt, ejusque ulteriorem generationem impediunt, præſervandus eſt; ut ſimul, quæ ſymptomatice morbum alias comitari, & ad phthiſin perducere ſolent, minuantur aboleanturque. Semper vero virium etiam ratio per roborantia balſamica, præ aliis in hoc affectu deſiderata, inprimis vero per convenientem diætæ uſum, habenda eſt.

§ LXXVII. Remedia conſueti *fontes* ſuppeditabunt,

bunt, ex quibus Chirurgicus *venæſectionem*, prioribus duabus indicationibus optime reſpondentem, commendat. Eſt equidem ea Borello, cent. 4, obſ. 15, poſtquam virum atque foeminam, pulmones ulceratos habentes, paucos poſt ſanguinis miſſionem dies, interire vidit, plane adverſa: attamen ab Hippocrate ipſo, libr. cit. c. 10, § 59, in principio curationis *in manibus* laudata, & ab aliis cum ſucceſſu uſurpata: quæ etiam in homine juvene plethorico, eoque non ſolum exquiſite tali, ſed multo quoque ſanguine ſcorbutico pollente, non parum ad derivationem humorum a loco affecto faciet: inprimis ubi febris ſymptomatica compeſcenda fuerit. Erit quoque Chirurgi manus ad *maturationem* apoſtematis, per litus, fotus, cataplaſmata & emplaſtra, ex paregoricis, emollientibus, blandeque reſolventibus applicanda, valde neceſſaria: poſtquam tales labores a pharmacopoeis vel Medicis amplius exerceri deſierunt. Materiam hujusmodi remediorum Syllabus Wedelianus abunde largietur, & in ſequentibus etiam nonnulla nominabuntur.

§ LXXVIII. Quæ in progreſſu curationis, de *apertione pectoris* inſtituenda, ab Autoribus proferuntur, cum grano ſalis accipienda ſunt: cum, niſi pulmo pleuræ adhæſerit, & circa vomicas ſubſtantiam ſuam adhuc integram habuerit, vix certum auxilium inde promitti poſſit. Hinc quamvis Phæreum, (vel Phaleræum) hoſtili manu in pectore vulneratum, ab inſanabili vomica liberum evaſiſſe, a Plinio & Valerio Max. literis proditum ſit; *nulli* tamen, ex hactenus a nobis adductis vomicoſis, ſalutem ex vulnere ſperandam fuiſſe patet: cum empyici potius, ſtricte dicti, magis certiusque eam ſibi inde promittere queant. Quod ſi vero caſus evenerit, ut apertio thoracis indicetur, neutiquam per

cau-

cauterium potentiale, utpote operationis *incertæ*, teſte D. D. Riedlino, Eph. Germ. Dec. 3, ann. 1, obſ. 126, & interdum minus *coercendæ* operationis; nec per ferrum candens cum Mercato; ſed cum Petro de Marchettis aliisque, per *lanceolam* potius ſive ſcalpellum, vagina & ala inſtructum, muſculos intercoſtales perforandos eſſe putamus: miſſa facta iſta dolentisſima coſtarum *perterebratione*, ab Hippocrate & M. A. Severino uſurpata.

§. LXXIX. Regimen puris emittendi, quoad quantitatem, in eo conſiſtit, ut per vices fiat, & injectiones ex mundificantibus, balſamicis & traumaticis, melle roſato ſcilicet, aloë, myrrha, terebinth. balſamo de Capaiba, (Peruvianum eſt valde acre) rad. fraxinellæ, cichor. plantag. ſarſaparill. chinæ, herb. ſcabios, ſanicul. betonicæ, nicotianæ, acmellæ, fl. hyperici, prunellæ, roſar. lign. juniperi, ſantal. nephrit. colubrino, &c. c. ▽ ſ. ferrarior. &, pro renata, ▽ C. V. parentur.

§ LXXX. In pharmaceutico apparatu offendimus *evacuantia*, neutiquam negligenda, ubi cruditates in primis viis hærere ſuſpicamur. Eligenda vero ſunt mitiora, ex ſenna, agarico, manna, gialapa, ſcammonio, ☿ dulc. in pulveres, bolos, pilulasque compacta. Longe alio fine *emetica* a celeberrimis Practicis præſcribuntur; ut ſcilicet per compresſionem concuſſionemque pectoris vomica rumpatur, ruptaque emulgeatur quaſi. Sed ob impendentem ruptionem majorem pulmonis & ulceris definiti in indefinitum mutationem, talia dictu faciliora tutioraque, quam factu & imitatu videntur. Quod ipſum prævidentes, qui ea commendant, non tam vomitoria proprie talia, quam nauſeam tantum ſua copia, aut blandam ſimul irritationem excitantia adhibent, ▽ ſcil. tepidam, in vaſe cupreo coctam, & butyro vel o-

leo pinguefactam, ſirubum item de eryſimo, de peto, fl. acaciæ, perſicor. ſimiliaque in doſi dupla triplave offerunt. Sed nil temere eſt audendum: interdum enim non audit currus habenas, inque ſtomacho latentes cruditates, aut ex duodeno allecta bilis, plus, quam ſatis eſt, operantur.

§ LXXXI. Quod *alterantia* medicamenta attinet, reſpiciunt iſta vomicam vel adhuc *clauſam*, vel *apertam*. ad illam commendantur pus viſcidum *attenuantia*, *maturantia*, folliculum *emollientia*, ejusque *ruptionem* adjuvantia. Pro interno uſu laudamus pulveres Wedelii pectorales, majoris & minoris apparatus, ſine opio, addito pulvere benzoes, loco florum ejus, hinc myrrha, aloe violata & roſata, therebinth. cypr. & noſtrate cocta, ♀ ⊖lato, croco ♂ ſacharino, ⦶, extr. nicotian. helleb. nigr. ☿ dulc. diaphoret. ♁ diaph. &c. Deinde linctus ex ſirubo de nicot. ſimpl. & compoſ. dia🜍 Williſii, de eryſimo, hyſſop. looh ſani, melle violat. 🝆 amygd. dulc. ſperm. ceti. Nec non decocta ex lignis, rad. ſcabioſ. malv. irid. flor. polypod. herb. hyſſop. ſcabioſ. urtic. cherefol. eryſim. flor. ſcabioſ. lil. alb. malv. ſem. naſturt. nicot. rapor., caricis, jujub. paſſulis. Sic etiam oblinitur pectus ungv. pectorali, Agrippæ, ex bdellio, nervin. butyro rubro, 🝆 aneth. lil. alb. fl. cheiri, rapor. pingv. humana, leporis, additis 🝆 deſtill. aniſ. foeniculi, ſtrobil. pini. Ubi vero dolores negotium faciunt, adhibetur ſimul ungv. popul. de alth. 🝆 ſem. hyoſcyam. papaveris &c. Quibus cataplaſmata ex rad. ariſtol. irid. bryon, lil. alb. cepar. ſigill. Salom. ſcillæ, flor. malv. chamæmel. melil. ſambuc. cort. ebuli, farina fabar. ſem. lini, foeni Græci, 🝆 lini. amygd. dulc. & amaror. butyroque concinnata: vel loco horum empl. diachyl.

chyl. magn. compoſ. oxycroc. de melilot. ammon. diaphoen. calid. de ran. c. ☿, dia🜍 &c. cum ſupra nominatis 🝆is & ungventis malaxata, imponuntur.

§ LXXXII. Ad *apertam* vomicam requiruntur, ut diximus, *excretionem* facilem *reddentia*, *abſtergentia*, *mundificantia*, & tandem *conſolidantia*, ulterioremque *corruptionem prohibentia*. Quæ omnia paſſim inter ſe confuſa legimus; cum illa rectius præcedant, hæc ſequantur, ſeorſimque haberi queant. Priori ſcopo cuncta jam citata, ſi mucilaginoſa removeris, conveniunt; quibus, pro interno uſu laudatis, adhuc paululum acriora admiſceri poſſunt. Rad. helen. ſcill. herb. marrub. rorell. terebinthina quævis, cum vitell. ovi trita, & cum 🜄 ſtrobil. pin. ſiruboque de hyſſop. violar. &c. in potionem redacta; ſimiliter decoct. & eſſ. lignor. el. propr. balſamum 🜍 ſ. & ÷t. ex ſcor. Reg. terebinthinatum aniſatumque. Plinius commendat *petroſelinum*, in ſaxis natum, libr. 20, H. N. c. 12; ſuccum *marrubii albi*, cum ovo & melle coctum, c. 22; *parthenium*, cum mica ſalis, libr. 21, cap. 17; decoctum *chamædryos*, libr. 24, c. 13, &c. Ab Epiphan. Ferdinando, Hiſtor. 32 & 42 decocto nicotianæ maximæ vires hoc loco aſſignantur; ſuntque omnino inde parata ab initio linguæ & faucibus valde acria, ſed diluuntur tamen facile ſpicula eorum & obvelantur per mucilaginoſa atque dulcia. Quantis laudibus Zacutus Luſit. vires gvajaci, quod ebenum vocat, per experientiam ſibi notas, in phthiſi & ulceribus internis mundandis ſanandisque extollat, patet ex Hiſt. Med. Princ. libr. 2, hiſt. 33, p. 239, & Praxi Hiſtoriar. lib. 21, c. 11, p. 395, ubi, quaſi per epiphonema, illud ad abſumendam ſaniem & humiditatem excrementitiam, *unicum alexipharmacum* eſſe concludit.

§ LXXXIII. Ad conſolidationem durabilem faciunt traumatica & balſamica: rad. bardan. cichor. ſymphyt. herb. conſol. Saracen. plantag. veronic. hed. terreſtr. piloſell. pulmonariæ omnes, fl. hyperic. roſ. cich. balſ. de Capaib. & eſſ. ejus, nec non myrrhæ, ſuccin. traumatica, 🜍 Williſ. ſtrobil. pin. ocul. populi, quibus merito eſſ. ⊕li ♂tis ♄na, ipſaque ℞ antiphthiſ. Gramanni jungenda, quam D. D. Præſes, ut in variis affectibus ſcorbuticis & hypochondriacis, motibusque ſanguinis vitioſis, ita in tuſſi contumaciori non ſolum, aliis remediis non cedente, ſed inprimis quoque ad phthiſin ſeſe inclinante, admodum proficuam experitur.

§ LXXXIV. Præter hæc nec *ſuffitus* omni utilitate carent, ex thure, maſtiche, tacamahaca, gum. animæ, terebinthina, herbis item traumaticis, ſummit. pini & juniperi, ligno aloës &c. parati. Williſius fumum ex myrrhæ, ſuccini alb. ā ℥ß, 🜍 vivi, auripigmenti ā ʒij, corticum piſtachiorum ʒiß, ſurgentem, mane & veſperi in pulmones, per infundibulum chartaceum, dirigere jubet: quem nondum omnes, Dioſcoridem ignorantes, imitari audent; qui tutius judicant, vapores ex decoctis traumaticis plenis faucibus haurire.

§ LXXXV. Tandem nec eorum nulla mentio facienda eſt, quæ abſorbendo, diluendo, temperando, cuicunque acredini reſiſtunt, impedimenta ſanationis tolbunt, *vitalique* indicationi poſitive & privative ſuppetias ferunt. Talia ſunt perlæ, earumque mater, corallia, oc. ♋, ebur, cc. phil. ♁ ♂le, ♃le, ſpec. de gemmis, diatr. ſantal. de hyacinth. &c. quæ in forma pulveris, vel cum ▽ veron. ſcabioſ. flor. acac. rub. id. ſummit. pin. ceraſ. nigr. namphæ, cinnam borrag. ſirup. de betonic. conf. alkerm. &c. in potiunculas redacta, aliis interponi poſſunt.

§ LXXXVI.

§ LXXXVI. In *diæta* Hippocrates, lib. de ulcer. calidam tempeſtatem anni plerisque ulceribus magis conducere ſcribit, quam hyemem, præterquam iis, qui in capite & ventre ſunt. Nimirum, quia in his ſanguis copioſior exiſtens, ex agitatione inflammationes infert & auget: id quod imprimis ad thoracem quoque applicandum eſſe, Sponius putat. Idem Hippocrates ægro, ex varicoſa vena pulmonem ſuppuratum habenti, diætam tenuem, eumque ξηρότατόν τε καὶ ἀναιμότατον, *ſiccisſimum & exſanguiſſimum* reddentem, eumque in finem, alio in loco cibum pauciſſimum & aquæ potum commendat. Sed præſtet cibis facilibus concoctu, iisque non multis quidem, aſt boni ſucci, gelatinis ſcil. emulſionibus, ipſoque lacte, Sponio balſamum pulmonum vocato, uti. Pro potu laudatur ſubinde mulſum. Quoad motum, quietem & reliquas res nonnaturales vitetur exceſſus, cujus noxæ patent ex ipſa Diſſertatione, cui hac vice finem imponimus.

D. S. L. H. E. G. I. S. A.